

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskerens Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

HENRI NATHANSEN

JOHANNES POULSEN

GYLDENDAL

JOHANNES POULSEN

Privatbillede. 1925.

HENRI NATHANSEN

JOHANNES POULSEN

GYLDENDALSKE BOGHANDEL - NORDISK
FORLAG - KØBENHAVN - 1946

**COPYRIGHT 1946 BY GYLDENDALSKE
BOGHANDEL NORDISK FORLAG - COPENHAGEN**

—
OPLAG: 4000 EKSEMPLARER

—
**KLICHEERNE UDFØRT AF
NORDISK REPRODUKTIONSANSTALT**

—
**PRINTED IN DENMARK
GYLDENDALS FORLAGSTRYKKERI
KØBENHAVN**

I

Det er en Aften i det tidlige Foraar 1920.

En lille graa Bil kommer i flyvende Fart over Kongens Nytorv og svinger ind foran Magasin du Nord, hvor den standser med et Ryk. Døren smækkes op, og Johannes Poulsen springer ud. Han kaster et forskræmt Blik over mod Teatret, hvor der hist og her er tændt Lys paa Værelserne ud mod Torvet, haler saa en stor Instrumentkasse op fra Bagsædet og skraar hurtig mod den mørke Blok derovre. Paa Hovedet har han en blød graa Hat, der sidder lidt koket paa Snur — en kort Overfrakke, kantet af en Pelskrave, staar aaben, en graa Sportsdragt med vide Benklæder, tykke uldne Strømper og gule tyksaaledede Sko kommer til Syne. Han gaar rank, let fjedrende i Gangen med hastige, lidt irriterede Hovedkast, naar en Forbipasserendes Blik strejfer ham. Ansigtet er rundt og stærkt, af en frisk Farve, Udtrykket spændt, fra det faste sammenknebne Blik, over de brede stærke Kæber og den skævtrukne Mund med de fugtige Læber. Skikkelsen er slank, af en baade kraftig og yndefuld Harmoni, den fødte Skuespillers Bevægelighed og Beherskelse af alle ydre Midler. Enhver Bevægelse har Dyrets skønne og selvfølgelige Ligevægt. —

Han er nu i Spring opad Trapperne naaet til Gangen bag Scenen og skynder sig til sit Værelse dybest nede. Paaklæderen staar i Døren, nervøst ventende med Uhret i Haanden.

„Godaften — er jeg for sent paa den? Av for Søren, er den saa mange? Tag Kassen her — og saa ein, zwei, drei!“

Han har smidt Hat og Frakke, Klædningsstykkerne flyver fra ham til Paaklæderen, i en forrygende Fart staar han afklædt, strækker sin smidige og fuldkommen plastiske Krop, slaar Badekaaben om sig og sætter sig til Sminkebordet.

Alt gaar i Galop. Den tyndhaarede Paryk hales over Hovedet, trykkes fast ind mod Nakken for at dække Haaret. En lille Klat Kit trilles varm og blød mellem Hænderne, formes fin og glat over Næsen med en diskret Krumning i Spidsen, mens han i et Haandspejl prøver Profilen gennem Bordspejlet. Saa begynder de iltre Fingre deres lette Leg over det aarvaagent spejdende Ansigt i Spejlet. Farverne sættes paa i fine Strøg over Pande, Kinder, Mund og Øjenlaag helt ned over Hage og Hals, mens lette Strejf af Pensel og Stub løfter Bryn, tegner Smaarynker over Panden, ved Øjenkroge og langs Laagene, saa kun et lille Kuløje bliver tilbage og gnistrer dybest inde. Saa klistres et lille kruset Over-skæg under den forretningssnu Næse. Et andet Ansigt toner frem, mens hans eget langsomt forsvinder og dog stadig skinner igennem Masken — paa Vagt, indkapslet i et andet, bag et andet. Og ustandselig følger Kuløjet Masken, snart i Bordspejlet, snart i Haandspejlet,

og ustandselig løber Munden om Kap med Fingrene, spruttende Ordene frem gennem den nedtrukne Mundvigs Tragt, nu og da snuppende en Bid af et Æble fra Skaalen paa Bordet:

„Hvem er de Blomster fra, der ligger i Vindueskar-
men? Luk op og lad mig se. Damen her noterer Al-
deren — 15 Aar — under kriminel Lavalder — venter
imorgen Kl. 7 foran Magasin — hvid Sløjfe paa Brystet
— Aha! I Papirkurven! — Og den anden? Av! Læg
Kortet i min Jakkelomme — det er for kompromitte-
rende — Synd for de dejlige Roser. — Hvem dør?“
raaber han op, da det banker paa Døren. „Er det Dem!
Ja, ja — kom kun ind! Godaften, Godaften — sid ned
og tag et Æble. Mor har med sine sunde Leveregler
holdt Liv i min syndige Krop. Hun er dernede iaften
— saa vanker der imorgen. Hun er min værste Kritiker
— vi har dem nok værre, men ikke bedre her paa Tor-
vet. Nej, De forstyrrer ikke, tværtimod — jeg har det
som Malerne, jeg maler bedst, naar jeg snakker med
Modellen. Ja, De er Model til Parykken, Mælet er Poul
Levins, Hænderne og Fødderne en jødisk Grosserer, som
jeg møder i Bredgade — Resten i al Beskedenhed Foster
af mit usandsynlige Geni. Forresten plejer jeg at svare
dem, der spørger, hvem jeg har brugt til Model: „Jeg
er ikke Haandværker.“ Kan De huske, da De paa den
første Prøve raabte: „Det er altfor stærkt, Johannes!“
— og jeg sagde: „Skal han være morsom eller møj-
kedelig?“ Onkel Olaf har det ligesaadan, fuld Kraft
paa Maskinen, Lidenskab og Vulkan! Alt det andet, det
er Videnskab med Saglighed og Faglighed og alt det

dør for halv Kraft, Martinius havde noget af det rigtige — basalabah! Javist var det Teater, som De siger med et Skuldertræk, men Teater skal Sørenme være Teater og ikke Reguladetri — det er ikke noget Regnestykke, der giver det rigtige Facit, naar blot Tallene er stillet rigtig op.“

Johannes Poulsen staar ude paa Gulvet i Færd med at hale Manchetskjorten over Hovedet. Armene fægter i Luften for at finde Ærmerne, mens Stemmen derinde fra buldrer videre. Saa dukker Hovedet forsigtig op fra Underverdenen:

„Jeg vilde nok have set Dem til den Middag, som Reinhardt gav for mig paa sit Slot i Sommer. Dét var Teater — svup! Der stod guldgalonerede Tjenere med levende Lys i Sølvkandelabrene op ad Trapperne og Dannebrog hang fra Himlen ned i Riddersalen. Jagu' var det Teater paa godt og ondt, som Livet er det. Spiller vi ikke allesammen Teater fra Vugge og til Grav, ja efter Graven ogsaa, naar de sørgende og de delta-gende mødes efter Forestillingen og trykker Hænder og spiller daarlig Komædie for hinanden — vi Skuespillere kan da i hvert Fald vores Rolle. Hvabehar? — Ja, Tak for Venligheden! Men jeg skal sige Dem, jeg har det nemlig saadan — naar jeg ikke straks ved Læseprøven ser Manden for mig, saa faar jeg ham aldrig. Og naar jeg ikke straks har Repliken paa Tungen, saa lærer jeg den aldrig. Det er ikke min Skyld, ikke altid, nej — men Replikens, tænk lidt paa dét! Far sagde altid: „Suffløren er et nødvendigt Gode.“ Far havde Ret. Hvor var jeg selv nu og da henne med en daarlig

Replik uden *ham* — han redder mig frelst i Land, naar Druknedøden truer. Tak De Deres Gud for dét. Jeg kommer til at tænke paa den Dag, jeg var paa Tigerjagt i Junglen med Rajahen af Johore eller Tagore. Der sad en Malaj oppe i Huset paa Elefanten og suflerede mig om, hvor jeg skulde ramme Bæstet, naar den vilde springe paa Mastodonten. Naa — saa det minder Dem om von Buddinge. Kan De huske, naar Onkel Olaf illustrerede Slagets Gang, da han var kommet i *combat* og pegede ud over den rivende Flod med den revnede Handskes Pegefinger dinglede ude paa Spidsen af hans egen og saa sprang i Floden paa samme Tid som Diebitsch eller var det Sabalkanski paa den anden Side og stødte sammen med ham midt i Strømmen og laa derude med to Kompagnier over sig — klask i Kasketten — plask — *i Vandet!* Aldrig nogensinde før eller siden er noget Slag beskrevet med en saa illuderende Fantasi af overbevisende Løgn! Naar jeg stod dèr som Klint og saa ham ind i Fjæset, der lignede Bagdelen af en Bavian — jeg var ved at revne af Grin — og saa vimrede og fimrede han med Knebelsbarten for at gøre det helt af med mig, det var alt sammen helt ude af Flippen, men du gode Gud, hvor var det over al Beskrivelse pragtfuldt!“

Johannes Poulsen har lige sat sig for at trække i Underbukserne. Sprutter saa ud i ubehersket Latter, idet han bøjer sig tilbage i Stolen med det ene Ben strittende højt til Vejrs, mens Hænderne haler i Buksebenet.

„Og kan De saa huske, naar han som Tobias Hikke

gav sig til at danse nogle *pas*. Dét var *ballon!* Det har jeg ogsaa, siger De. Det *skal* en Skuespiller have — Herredømmet over sin Krop er mindst lige saa vigtigt som over Repliken. Det sidste har jeg nu aldrig haft, men det er ogsaa en Slags Gymnastik, som Fingergymnastik er det for Klavervirtuosen og Halsgymnastik er det for Koloraturen. En tysk Skuespiller, en ægte „Sprecher“, der var meget beundret for sin Replik, sagde en Gang til mig, da jeg spurgte, hvordan han bar sig ad: „Ich spreche ja mit dem Hals.“ Han var en af de Maskiner, der kommer Mennesket nærmest. De har en Gang fortalt mig, at De holdt af at staa i Kulissen og se mig danse som Narren i *Helligtrekongers Aften*, dèr hvor han springer omkring paa Snabelskoene med de ringlende Bjælder og synger:

Og ak! da jeg fik mig en Ægteviv,
 Hej Hopsa, hej Hopsa i Regn og i Blæst, —
 Da gik det galt med mit flotte Liv —
 For Regnen, den regner hver evige Dag — —

Ak ja, dét med Ægteviv! Willumsen fortalte mig en Gang, hvad Meningen var med hans store Relief, som han tænkte sig placeret paa Raadhuset, dèr hvor den borgerlige Vielse foregaar — først da gik det op for mig, hvad Meningen var med Ægteskabet. Men det var Dansen, vi kom fra — kan De huske mig i *Pierrettes Slør?* — Tak for Venligheden, det var ikke derfor, jeg nævnede det, men det er meget „artig“ af Dem, som den kære gamle Georg Brandes siger. Men jeg var Sørenme ikke artig mod ham i Sommer. Dèr havde han,

bedaaerende tjenstvillig som han er, givet mig en Introduktionsskrivelse med til Direktøren for *théâtre français*, saa jeg fik Adgang til Teatret bag Kulisserne, og saa glemte jeg Bakkelsesbæst at sende ham *un petit mot* til Tak. Men jeg skriver jo aldrig, det er ikke for at prale dermed, men en Skuespiller, der er i Vælten, faar ikke Tid til at takke — puh! alle de ømme Breve og røde Roser, se blot derhenne i Vinduet. Det er en *sale métier*, som jeg en Gang har sagt — forresten den eneste Aandrigthed, jeg har begaaet, og saa er det ikke en Gang min egen. Nej, at staa en Sommerdag paa en Sten ude i en norsk Elv i Gummistøvler til op paa Mavnen og snupe Laksen paa Fluen, naar den springer, og saa hjem til Sæterhytten og koge den med det samme med nye Kantøfler og nykærnet Smørsovs frisk anrettet paa Bordet udenfor Hytten med Udsigt over den blaa Aas ned i Gudbrandsdalen, dét er Liv, primitivt Liv lige fra Ungtiden, som Johannes med V kalder det — —“

Pludselig falder Klokken, der kalder til Scenen, ind med sin snerrende Summen:

„Saa for Søren — — brrrr!“ udbryder han, idet han drejer sig om mod Paaklæderen, „Støvlerne og Bukserne — Bukserne!“ Og mens han siddende haler dem paa med Paaklæderen ved Fodenden, løber Munden i nervøs Hast: „Og saa Flip og det bedaarende Slips med Elastik og Halvmaane — Tak! Og Vest og Frakke — glem ikke Uhret — Tak! Au revoir, vi ses efter anden Akt. Spyt paa mig, saa bliver det nok til Ug — med et stort Spørgsmaalstegn!“ Og i Spring henne ved Døren drejer han sig og slaar leende ud med Haanden:

Hinauf, hinauf! Die Erde flieht zurück —
 Kurz ist der Schmerz und ewig ist die Freude!

Paaklæderen styrter efter ham med Pels og Pelshue. —

II

Johannes Poulsen kommer i Fart ned ad den stejle Sidetrappe til Scenen. Han gaar hen mod Baggrundsdøren, hvor de Skuespillere, der skal med i de første Scener, er samlet i en lille hviskende Klynge. Han hilser med sit kammeratlige Drengesmil paa dem alle, nikker til Folkene, der bringer de sidste Smaating ind paa Scenen. Regissøren kommer hen, tysser mildt advarende. Johannes Poulsen tysser igen med oprakt Pegefinger. Saa slaar han et hurtigt Slag ind paa Scenen, løfter den lille Klap fra Kighullet, kommer tilbage og hvisker: „Mor er dernede — og Carl Behrens. Gut' Schabbes ... hysss“ — —

Tæppet gaar. Alt er dødsstille — selv Johannes Poulsen er taus med et Udtryk af lyttende Andagt. De Skuespillere, der skal først ind, har nærmet sig Baggrundsdøren. Saa aabner Sigrid Neiiendam med et rask Tag Døren — og Spillet begynder. —

Den første Scene gaar sin Gang derinde. Johannes Poulsen, der har iført sig Pels og Pelshue, nærmer sig Baggrundsdøren og linder den med en ganske smal Sprække, lyttende efter sit Stikord. Begynder saa pludselig at snakke, stampe i Gulvet, mundhugges med Ko-

nen og pludre med Barnet, aabner med et Snuptag Døren, stikker Hovedet med Pelshuen i Nakken ind, raa-ber „Godaften“ og trækker Hovedet og Døren til sig igen. Tumler saa et Øjeblik derude i Entréen med Pels og Galoscher, ryger til Døren, afventende det næste Stikord. Og braser saa ind paa Scenen. —

Johannes Poulsens „Entré“ er i Slægt med selveste Onkel Olafs. Blandede Lyd af Oprømthed og Fodtramp har forberedt Tilsynekomsten og spændt Forventningen. Saa flyver Døren op som ved et Stormstød. *Skikkelsen staar der*. Ikke kommet ind ad Døren, men figurlig og bogstavelig faldet med Døren ind i Huset. Og som en stor Vadefugl med snadrende Næb og fremskudt Bringe plasker han ind paa Scenen, baskende med Vingerne og pladrende paa de flade Ben — og dog forsonende ved en vis, gemytlig fjedrende *ballon*, der kan virke saa indtagende hos fedladne Folk. —

Johannes Poulsen tager Scenen suverænt i Besiddelse, Tilskuerpladsen med, „fylder“ dem begge, saa alt andet og alle de andre forsvinder — Digteren undertiden med — ene og alene skaber han Lys, Luft, Liv. Den, der staar i Kulissen og i umiddelbar Nærhed ser ham bruse frem imod sig, føler *Choket* af Førsteindtrykkets dynamiske og dramatiske Sprængkraft, der dog i sin plastiske Form af rund og fast Rummelighed er elastisk nok til at omslutte baade Skikkelsens individuelle Personlighed og samtidig en udvidet og uddybet Karakteristik med Perspektiv af typisk omfattende Menneskelighed. Og man forstaar, at det er den fødte dramatiske „Skuespiller“ — i Ordets oprindeligste Forstand — der

i *Anslaget* formaar at stille Skikkelsen til Skue, sprunget fuldt færdig ud af Geniets Pande. Det er gennem *Instinkt*, Skabelsen foregaar, i Fantasien eller med det gode danske Ord Indbildningskraften, at Temperamentets impulsive og eksplosive Kraft bringes til Udløsning og stiller Skikkelsen bogstavelig og figurlig paa Benene.

Og følger man Johannes Poulsens Spil med vaagen Opmærksomhed gennem de indledende Scener og søger at komme paa Spor efter, hvori dets særegent suggestive Kraft bunder, saa opdager man lidt efter lidt, at det ligger i selve det *synlige* Korpus, der jo ogsaa har givet Skuespilleren det faglige Navn, i Legemets plastiske Form, dets spillende Bevægelighed og Bevægelsernes indbyrdes S sammenspil. Og man forstaar, at det er et fuldkomment bygget Legemes medfødte og selvfølgelige Naturlighed i Bevægelsernes Udtryksfuldhed, der — som hos Børn og Dyr — virker med Harmoniens Ynde paa Tilskuerens Sind og vækker et umiddelbart Behag for Sansen. Billeder af andre Skikkelser strejfer Ens Bevidsthed. Narren i *Helligtrekongers Aften*, dansende med sin Luth til den hemmelighedsfulde Ringlen af Bjælderne paa de spidse Snabelsko. Men først og fremmest de tause Bevægelsers talende Spil i den maaske udtryksfuldeste Skikkelse, han har skabt — betegnende nok i en Ballet — som Arlechino i *Pierrettes Slør*: de hvide Fingres farlige Spil op mod den sorte Panterkrops rolige korslagte Arme, den lurende, snigende Gang over Gulvet og endelig den vilde Kraft, da han i et djævelsk Spring kaster sig ind i Dansen, for i dens

eksplosive Drift af Had og Hævn og Lyst at finde Ud-løsning for Legemets Kog af Blod og Brand gennem Bevægelsernes uhæmmede og dog rytmiske Vildskab, alt dunkelt gennemglødet af Skæbnens lunefulde Dæmoni. — —

Spillet derinde er imidlertid i fuld Gang, og da Skikkelsen og de illustrerende og illuderende Bevægelser har bundfældet sig i Bevidstheden, vender man sit Øre til det *hørlige*, Replikkerne, der krydser hinanden i Sammenspillet. Man forstaar da snart, at det intime, velafvejede Sammenspil ikke stemmer sammen med Johannes Poulsens dramatiske Instinkt og sceniske Fantasi. Paa Prøverne, hvor Scener atter og atter tages om for at stimulere eller afdæmpe Tempoet, skaffe Balance i Personernes indbyrdes Placering og Styrkeforhold og last not least for at faa Spillet til at hænge sammen og Pauserne til at holde Vejret, er det ofte hændet, at Johannes Poulsen utaalmodig udbryder: „Skal det nu tages om igen — vi *kan* det jo allesammen.“ Skønt han af dyrekøbt Erfaring véd, at *han* kun altfor ofte er den, der ikke kan dét, der først og fremmest burde kunnes, nemlig Rollen, og bedre end nogen anden véd, at Sammenspillet er en „indenads“ og ikke en udenads Læren, ligger dets Love og Vedtægter fjernt fra hans Spilleform, der bevæger sig i det springende Tempo, ikke i det letløbende og jævntglidende. Dette bunder ikke i nogen egoistisk Drift til paa de andres Bekostning at hale hele Sukces'en i Land for sig selv — og man mindes med et Smil gamle Peter Jerndorffs Udbrud under en Prøve: „Du maa give mig lidt mere Luft om

min Replik, kære Olaf“, naar hans sprøde Røsts lette Modulationer stod i Fare for at kuldsejle i Orkanen. Det er hos Johannes Poulsen — som det ogsaa var det hos Olaf Poulsen — et Pres i Temperamentet, der kræver at *komme videre* tværs igennem Teatrets ofte omstændelige og pilne Instruktion — ja undertiden helt ud i Overdrivelsen for derigennem at kunne udløse Fantasiens vilde Skaberkraft i Eksplosion. Derfor sætter han i Spring paa Repliken, river og rusker den til sig og sprutter, ja spytter den fra sig igen. Hele hans Taleform, Replikens Teknik og Taktik ligger i *Offensiven*. Han „forsvarer“ ikke Skikkelsen, som det hedder med en kær gammel Kliché. Staar man og lytter, føles hans Replik som aggressiv i sin paagaende Art, han ligesom angriber sin Medspillende, som var det en Modpart i Sømmespillet. Det er fordi hans Evne, som den fødte dramatiske Skuespiller han er, udspringer af Natur, ikke af tillært Kultur, og derfor ikke taaler, at Skikkelsen lægges i Prokrustesseng eller Spændetrøje. Den Kultur, han har, bunder nemlig ikke i Overlevering, men i Oprindelighed — den er medfødt Aand, en instinktiv Formsans og Finsans, Begrænsningens uskrevne Lov, Kunstens *quantum satis*, der naturnødvendig følger Hamlets Bud til Skuespillerne: „Midt i selve Lidenskabens Strøm, Storm, Hvirvelvind at bevare et vist Maadehold, som giver den Blødhed og Finhed.“ At det ikke er Traditionens overleverede Kultur, men hans medfødte nyskabende Aand, der præger hans Skikkelser, viser en Sammenligning mellem tidligere Skuespilleres og hans Opfattelse af Figurer i det klassiske Repertoire — man behøver blot at nævne Narren i *Helligtrekongers*

Arlechino i »Pierrettes Slør«.

Aften, *Nonpareil* i *Recensenten* og *Dyret* og *Jean de France*.

Og i Kraft af denne hans dramatiske Skuespillerevne er da ogsaa hans rette Skueplads det dramatiske Drama, der gennem de skiftende *Situationers* levende Spil skaber Karakteren. I det lyriske og episke Drama, hvor han i egen Person eller ved Hjælp af andre skal skildre sin Karakter gennem *Beretning* om, hvad der sker, er sket eller muligvis vil ske i den fremstillede Figurs Indre, stivner Livet i hans Spil som oftest i *pose*, tom Deklamation og traditionel Bravour. —

Inde paa Scenen skifter Situationerne og dermed Replikernes Form og Farve, der belyser og beaander Skikkelserne og ved Skuespillernes Kunst skaber Liv. Johannes Poulsen har stadig Føringen. Han gaar paa Livet løs, man føler, at det er hans *métier*. For ham er Stedet, hvor han nu sidder og staar og gaar, ikke nogen „Talescene“ men en *Skueplads*, hvor han i fuld og aaben Hengivelse stiller Legeme og Sjæl til Skue gennem den Skikkelse, han har skabt i sit Billede. Og dette Spil, som nu foregaar for vore Øjne, er ikke et Spil paa langt Sigt med taalmodig Tilrettelæggelse og Tilpasning ad Tankens og Omtankens lange og trange Veje — det fødes i Øjeblikket, i Blink paa Blink af hans spillevende Gemyt, føles af Tilskuerne som „Liv i Minuttet“, ligesom tilfældig springende fra Liv til Liv. — Uvilkaarlig sammenstiller man i Erindringen Billeder af Skikkelser, han har skabt i det lyriske og „episke“ Repertoire: Prinsen af Danmark, Aladdin, Peer Gynt, og man forstaar, at de i deres usammensatte og ligeløbende Ka-

rakteristik ligger udenfor hans menneskelige og kunstneriske Gemyt, der fordrer de zikzak-springende, spring-ske, ja sprælske Karakterer, for at den ydre Bevægelse i Sammensmeltning med den indre kan udløse hans særegne Form for Karakteristik i spontant Liv. Og man ser for sig Udviklingen i hans Kunsts dramatiske Linje fra den første Skikkelses killingeagtige Ynde i *Renaissance* til Tigerkattens dæmoniske Vildskab i *Pierrettes Slør*. Medens Billederne af de dramatiske Skikkelser i hans Repertoire — Narren i *Helligtrekongers Aften*, Arlechino i *Pierrettes Slør* og Erik den 14de — staar lyslevende i Forgrunden af Ens Erindring, rykker Skikkelserne i det lyriske og episke Drama længere og længere bort, helt ind i Glemslen. Tilbage er kun blevet et sløret Minde af musikalsk, malerisk eller skulpturel Natur, lidt vagt og vejt i Linjerne, af en sart, lidt smægtende Skønhed, med et dekadent vemodigt Udtryk i det tungsindige Blik, der er skygget af de betyngede Bryn og den skyede Pande. Nyskabende var hans Evne aldrig paa dette Felt af hans Repertoire — hvor meget ydre Skønhed den end virkede med — men i Indholdet var den i det store og hele traditionel Kopi, navnlig af tysk Teater, døde Gengangere af en dødfødt „moderne“ Skuespilkunst.

... Forbi Ens Blik drager Erindringens Skyggebilleder, fjernere og fjernere, som Tiden gaar: musikalsk betonede som Vilhelm i *Axel og Valborg*, malerisk opfattede som i *Correggio*, plastisk formede som i *Julius Cæsar*. Ind derimellem glider svage Mindelser om den stortalende og til eget Luthakkompagnement stolt syn-

gende „Troubadour og Herre til Autafont“, der lykkeligt faar Grevinden i *Bertran de Born* — og den ligeledes klimprende Troubadour og Herre fra Taasinge, der ligesaa ulykkeligvis ikke faar Baronessen i *Ambrosius*, hvor det rørende antog en helt rørstrømsk Karakter, beslægtet med Olaf Poulsens Teatertone i Figurer som Faldsmaal og gamle Ekdal. Ja, selv i en Præstation af Lødighed som Fedja i *Det levende Lig* røbede Sentimentaliteten nu og da sine hykleriske Træk og Toner. Kun hvor Lidelsen slog ud i lidenskabelig Kamp med Skæbningen, stillet til Skue gennem *Spil* som i *Erik den 14de*, lykkedes det ham at skabe Skikkelser af Kød og Blod, der rykker En nærmere og nærmere, eftersom Tiden gaar. —

Og vaagner man saa af Erindringen og retter sit Blik mod Scenen, hvor hans Skikkelse nu boltrer sig lyslevende for Ens Øjne, og hans Spil kaster sit kalejdoskopiske Lys ikke blot over Figuren selv, dens Ydre og Indre, men ogsaa over de andre Personer i Stuen, ja over Stuen selv, Hjemmet med dets gamle Møbler, dets Atmosfære af Varme og Hygge, saa maa man mindes hans Svar paa et forundret Spørgsmaal under Prøverne: „Ærlig talt — det eneste, jeg har set af et gammelt jødisk Hjem, er en Aften hos de gamle Behrens. Jeg ved ikke, hvad de sagde, men jeg har paa Fornemmelser, hvordan de sagde dét, som de altsaa ikke sagde.“ — Det er ikke det klassiske Vrængbillede af jødiske „Geschäftsleute“, det er en moderne Kunstners lunefyldt opfattede Karakteristik, der forener de enkelte Træk af Forretningsmandens Vivacitet, Faderfølelsens Selv-

glæde og Hjertelighed med Familieskabets Gnidning og Solidaritet til et samlet Udtryk for Type og Individ, sammensmeltet i lykkelig Forening af Kunstnerens og Figurens Aand og Natur — som *Karaktér*.

Johannes Poulsen er nu inde paa Scenen gennem Snak om Børn og Sprit, gennem Smaaskænderi, Faderstolthed og Længsel efter Bordets Glæder naaet til et Højdepunkt af roterende Liv, da Scenen skifter, idet Faderens Hjemkomst fra Synagogen meldes. Forrest af alle iler han mod Døren for at være den første til at modtage ham. Sønlig, ja barnlig bevæget flyver han den Gamle imøde, idet han træder ind i Stuen, giver ham et Kys, hvis varme Smask siger mere end hede Forsikringer — og trækker sig derefter baglæns tilbage i andagtsfuld og ærbødig Afstand med Haandfladerne bagud, mens de smaa Kuløjne gløder i religiøs Ekstase dybt inde i Øjenhulerne. Men da saa Faderen byder til Bords, styrter han i samme Øjeblik først af alle frem til Bordet, fuld af verdslig Virkelyst, tager i Skyndingen Broderens Plads, maa blidt henvises til sin egen og falder saa gemytlig og veloplagt til Ro. Servietten bindes om Halsen, Kuløjet, der nu gløder paa Stilk, følger spændt Tallerknerne under Ombæringen, og Hænderne løfter sig instinktmæssig for hver enkelt, der passerer. Indtil han med udbredte Arme modtager sin egen — og med et Plump gaar til Bunds i Suppen. Sjæl og Legeme er nu lykkelig forenet, over hans Ansigt breder sig i et samlet Udtryk Helligaftenens Fred, Familielivets Fryd og Kødbollesuppens Salighed. Han hverken ser eller hører, aner kun fjernt som i Drømme de andres Samtale

og Faderens muntre, jødiske Fortælling og vaagner først til Liv og Daad, da Moderen paany byder om, og han begejstret rækker hende Tallerkenen med den selv-lavede Replik: „Og godt med Rødder, Mor!“

Samtalen og Spisningen gaar sin Gang. Med bifaldende Kendermine nyder Jacob sin Livret, fedt Oksebryst med Grønærter, nu og da forstyrret af Broderen Hugos drilske Hentydninger til den gode Omsætning i Livrettens og Forretningens Fedt. Indtil han pludselig irriteret rejser sig i Oprør og med udbredte Arme og veltalende Hænder griber Offensiven med overbevisende Logik i Angrebet:

„Skal jeg ønske Tøvejr, naar jeg kan købe billigt og sælge dyrt? Og vilde det hjælpe, om jeg ønskede Tøvejr i Sct. Petersborg. Hvis der ingen Syge var, hvad vilde du saa leve af? Ønsker du dig maaske af med din Praksis? Har jeg Ret?“

Hvorpaa gl. Levin faar ham til beroliget at sætte sig ved sin salomoniske Afgørelse: „Ret? Vi skal jo alle leve.“ —

Søsteren er nu kommet hjem og træder ind i Stuen. Stemningen skifter. Et optrækkende Uvejr truer i Horisonten og formørker Tonen, kun Jacob er stadig gennemlyst af et indre Velvære. Det dæmpes noget, da Esther paa Faderens Spørgsmaal om Emnet for den Forelæsning, hun kommer fra, svarer knapt og rapt: „Kultur!“ — og Jacob indigneret udbryder: „Kultur paa en Fredagften — meget nødvendigt!“ Men først da Foredragsholderens Navn, Dr. Herming, nævnes, og Faderen lægger Skeen haardt fra sig paa Tallerkenen, stivner

han midt i Æblekagen og bliver siddende som et østerlandsk Gudebillede uden at flytte Blikket fra Faderen under hans Beretning om sit Sammenstød med en Mand af samme Navn, hvis fjendtlige Indstilling til Familien og Racen de alle instinktmæssig har følt som en ond Trækvind i Hjemmets Atmosfære, naar Navnet Hering i Aarenes Løb kom paa Tale. —

Den gamle Levin har rejst sig og ønsket Velbekomme. Feststemningen er forbi. — Hvis Klogskab er Menneskeklogskab i Betydningen sund Menneskeforstand og Forstand paa Mennesker i samlet Begreb, viser Johannes Poulsen os i en kort Pause et Eksempel herpaa, udelukkende baseret paa det synlige Udtryks Overvægt i Forhold til det hørbare. Ledet af et sikkert Instinkt har han taget Barnet ved Haanden som den bedst egnede til et Fremstød mod Faderen. Medens hans Blik er rettet stift paa den gl. Levin for at opsnuse Stemningen og aflæse ethvert nok saa lille synligt Tegn paa Omslag, nærmer han sig Lænestolen i en Gangart, der ligesom føler sig for, før man træder. Hovedet er trukket lidt ned mellem Skuldrene som paa en Skildpadde, der vejrer Fare, Maven skudt lidt mere frem end sædvanlig, et diskret Opstød af Mæthed og Spænding tegner sig paa Kinden som et fjernt Bud fra Underbevidstheden. Og først da han i Nærheden af Lænestolen gennem Spørgsmaalet til den Lille: „Naa — hvad siger du saa til Bedstefar?“ og efter Barnets Svar har aflæst Stigningen i Barometerstanden, stiller han sig bag Stolen og lister sig fra den Gamles Hjerter til hans Hjerne, idet han, fortrolig fristende, drypper ham den søde Gift i Øret:

„Har du hørt, at Sprit er avanceret 6 %?“ Og da han paa Faderens Tone: „Jeg hørte det i Synagogen.“ har forstaaet, at han rigtig har gættet Interessen for Papiret og med sit vaagne Blik og sin følsomme Næse har set og følt det velberegne Omslag i Stemningen, løfter han hensynsfuldt Barnet fra Faderens Knæ for ikke at trætte den Gamle og gaar sejsstolt med den lille Sara ved Haanden til Stolen paa Forhøjningen, hvor han omsorgsfuldt sætter hende til Hvile . . .

Da vender han sig pludselig med et forfærdet Sving. Uvejret er brudt løs. Forsigtig holder han sig i Ly i Baggrunden under de første krydsende Repliker mellem Esther og Faderen, hvis Gnister gaar i nervøse Ryk over hans Ansigt. Og først da han ved Søsterens Udbrud: „Nej — her siger man ikke noget — kun Tausched —“ føler sig kaldet til Protest, iler han hen til Bordet og med Hænderne støttet fladt mod Fladen fosser Ordene i brusende Strøm fra hans Læber, som om Spunsen var sprunget af en svingfuld Tønde:

„Hvem siger ikke noget? Er det mig? Ja, jeg bryder mig ikke om, at du smiler overlegent. Vi forstaar ikke noget, vel, fordi vi ikke netop gaar paa Universitetet og hører Foredrag af en Hr. Herming, men passer vores Forretning, saa vore Børn engang med Guds Hjælp kan blive bedre Jøder end du. Jeg er ikke studeret, men har dog en net lille Omsætning paa godt og vel 300.000. Kalder du det Vanvid, saa takker jeg Gud for mit Vanvid!“

Og i rivende Fart fortsætter han, i samme Stilling og med samme eksplosive Kraft, da Esther ikke helt uden Grund udbryder: „Grusomt!“:

„Hvad er det, der er grusomt? Er det dét, at din Familie er her Fredagften og din Mor sapper sig af med Kødrollesuppe og Oksebryst for vores Skyld, og vi har det hyggeligt og rart og for os selv, — er det dét, der er grusomt?“ —

Som han staar dør plantet bag Spisebordet, bleg af Ophidselse, med de smaa sammenknebne Øjne sprudende af Forargelsens hellige Ild, glider der pludselig over Skikkelsens ubehjælpsomt blandede Ingredienser af Helligaften, Familieliv og Kødrollesuppe et forsonende Genskær fra det indre Liv, hvis primitive Følelsers Lidenskab danner Baggrund for Figurens ydre komiske Virkning og ved dette levende Sammenspil af ydre og indre Liv skaber et uforglemmeligt Øjebliksbillede af menneskelig Karakter i tragikomisk Belysning. —

Gamle Levin har rejst sig og med Ordene: „Nu er der talt nok om den Ting — færdig!“ sluttet Diskussionen. Han peger paa den Lille, der er faldet i Søvn paa Forhøjningen: „Lad Barnet komme til Ro.“ Og i samlet Procession, anført af Johannes Poulsen med det slumrende Barn i Favnen, bevæger Fader, Moder og Bedstemoder sig ivrig smaasnakkende mod Soveværelset. —

Først hen mod Aktens Slutning vender de tilbage. Striden fra før er glemt, Jacobs Humør er atter i fuldt Sving — nogle kraftige Vittigheder og fine Hentydninger til Konens Vægt i Forbindelse med en forestaaende lykkelig Begivenhed afrunder hans Væsen. Fredagaf-tenen, den længselsfuldt ventede, er forløbet som altid, han har spist godt og længe og meget, har faaet gode *tips* af Meyer, har leget med Vidunderbarnet og oplært

hende i Regnekunstens Mysterier, smaadrillet Konen og skændtes med Søsteren, kortsagt følt sig hjemme som intet andet Sted, ikke engang hos sig selv, i Forældrenes gamle Stuer. Nu tænker han paa at komme hjem, Pigen sidder oppe hos lille Nanny og venter, han selv trænger til at komme til Ro paa sædvanlig Tid. Og da Moderen til Afsked giver ham et Stykke Æblekage med til Barnet, er Forberedelserne til „Sortie'en“ i Orden:

Johannes Poulsen har sat hele Selskabet i Bevægelse. Den omstændelige Meyer, den runde Dina og Hugo er puffet blidt ud af Døren. Selv drejer han rundt mellem Forældrene under Snak og Kys og Klap og snurrer til sidst som gennem et Tælleapparat ud i Entréen. Skueplads og Tilskuerrum er fasttryllet til hans Person, og Synsbilledet er saa stærkt, at det fastholdes, medens han rumsterer usynlig ude i Entréen og virker videre paa Fantasiens, saa man hører ham paa Trapperne, ser ham staa ude i Snetykningen og raabe sit omsorgsfulde: „Luk Vinduet, Mor“ op til de vinkende Forældre. Indtil man aner ham i Fart mod Hjemmet, hvor man først slipper Billedet, da han paa Sengekanten har stopfodret den søvndrukne lille Nanny med den hjembragte Æblekage.

III

Forlader man saa den snævre, mørke Loge i Prosce-niet, „Buret“, i hvis eneste Inventar, den gamle værkbrudne Lænestol, der har været Vidne til saa mange bristede Forhaabninger og saa faa opfyldte Haab, man

har overværet Johannes Poulsens Sortie og endnu med Synsbillederne flimrende for sine Øjne træder ud i Kullissen, saa overraskes man ved at se ham — ikke paa Farten mod Hjemmet, men staaende halvt uvirkelig som sin egen Dobbeltgænger i det drømmeagtige Halvlys bag Scenen, i hviskende Samtale med Maskinfolkene, der staaer parat til at skifte Scene ved Tæppefald. Men et Øjeblik efter er han en spillevende Virkelighed, i fuldt Firspring op ad den brede Midtertrappe med de svære, blødt glidende Svingdøre ud til Gangene for at udnytte Tiden, inden han skal staa paa Scenen midt i 2den Akt. —

Der er tyst og taust paa Gangen, medens der endnu spilles nede paa Scenen. Johannes Poulsen vinker i Forbifarten til en ung Skuespiller, der inde i Skuespillerfoyeren foran det lofthøje Pillespejl tager Syn og Skøn over sin Person. Stiler saa mod Regissørkontoret ved Enden af Gangen, hvor den før saa embedsmæssige Højtidelighed er afløst af munter sarkastisk Kammeratlighed. Snart er han i Gang ved Telefonen, Snak og Latter i broget Blanding, et Fødselsdagssold efter Teatertid, Stumper af Aftaler om Klokkeslet og Dagligdragt og Luth og Punscheblanding, Løfte om Præcision og Skaaltale for *madame*. Og midt deri bryder saa Klokkeren ved Tæppefald ind — „Farvel — Farvel!“

Hurtig er han ude paa Gangen. Alt er nu som ved et Trylleslag vaagnet til Liv. Skuespillere paa Vej til Værelserne, Koner med Kost og Støveklud, Serveringsfruen med Vinanretning og Smaakager, Maskinfolk med Møbler. Idet Johannes Poulsen passerer Rekvisitmanden,

der kommer med Telefon og Smaabilleder, raaber han: „Husk Børslisterne, Camillo“, og da han nede i Gangen faar Øje paa Suffløren med sin uadskillelige Kaffe-kop, styrer han imod ham: „Carlsen, De maa sprøjte godt i sidste Akt — Digteren er her, ellers risikerer jeg som sidst at blive stikkende i den Replik, De ved nok. Um Gottes Willen!“

Fra det fjerne høres en yngre Skuespiller, der prøver sin Heltetenor, et Par smaa Balletdamer kommer fra Logens Spurveskjul oppe under Taget, de indfanges hurtig i kammeratlig improviserede Stævnemøder. Saa glider Chefens høje, aristokratiske Skikkelse forbi i ærbødig Stilhed, venlig hilsende paa sin Vej til Kontoret. Alt glider forbi i en lys Stemning af munter Ivrighed, uden Gnidning, uden Rangs- og Personsanseelse, Instrukører, Skuespillere, Funktionærer, Arbejdere, i et Fællesskab af særlig opstemt Art, i Flugt, i Fart, ja i Fest under fælles Pligt og Ansvar i Samarbejdets og Solidaritetens Aand. Et Eksempel til Efterfølgelse.

Johannes Poulsen er imidlertid naaet til Inspektørens Bolig over Kolonnaden. En Dragt skal drøftes — gult Vaskeskind, spansk Hat, en Kappe, der giver en flot Linje, naar Kaarden bagud løfter den. Og Støvlerne: „Høje gule bløde Skafter, husk det, Jacobsen — Farvel — Farvel!“ Og saa i Spring til Tenna, som han har lovet at hjælpe med at lægge Maske med sydlandsk Teint og Næse. — —

Et Kvarter senere kommer Johs. Poulsen ned ad den stejle Sidetrappe til Scenen fra sit Værelse, hvor han i

susende Fart har frisket Masken op med Sminke og Stub. Han aander lettet op, da han af Stemmerne derinde fra paa Afstand hører, hvor langt de er naaet i Akten, Pyh! — Han gaar hen til Hugo, der staar parat ved Baggrundsdøren med den lille Sara ved Haanden. Som altid har han en Munterhed at byde paa, og som altid ler han drengagtig først. Saa bliver der stille paa Scenen, idet Entréklokken kimer fra Sufflørkassen. Fru Levin gaar ud for at lukke op. Et Øjeblik efter brager Johannes Poulsens Stemme gennem Stilheden: „Goddag, Goddag, søde Mor!“ — Kys, Skvalder. Og saa braser han ind, som det er hans Vane. Han hilser paa Faderen uden at bekymre sig om hans fraværende Udtryk og Svar, lader sig dumpe ned i Lænestolen og fortaber sig i Betragtninger over Forældrenes Stuer i Sammenligning med hans egne:

„Hyggeligt, hyggeligt — ah! Jeg selv har et Herreværelse paa 9×10 med Panelsofa og Bøffellæder, som staar mig i 2700. Jeg har prøvet snart med Sofa paa lige og Sofa paa skraa og med Stolene her og med Stolene der — men er der hyggeligt?“

Da standses han pludselig midt i sin Svada af Faderen, der spørger: „Maa jeg saa faa Ordet? Tak.“ Og den Gamle fortæller da ophidset de fortumlede Sønner, at Esther har forlovet sig med Sønnen af Etatsraad Herming. — —

Spillet er nu naaet til det Punkt, da Døren i Baggrunden aabnes for Dr. Herming, der for første Gang kommer med Esther paa Besøg i hendes Hjem. Da han under den formelle Præsentation standser foran Jacob,

bukker Johannes Poulsen afmaalt med Hænderne bagud og gaar saa med pansret Holdning tilbage til Lænestolen. Godt dækket af Børslisterne følger han spændt den videre Udvikling i Stuen. Først da Dr. Herming lidt trykket af Situationen fortæller, at han aldrig før har været i et jødisk Hjem — „Ja, nok hos Jøder, men alt-saa ...“ lyder det kort og knapt henne fra Lænestolen: „Ja, Jøder og Jøder er to Ting, Hr. Doktor.“

Men saa begynder det pludselig at lette i den tryk-kende Luft. Hugo har som den kloge Læge ledet Sam-talen, der var ved at gaa i Staa, ind paa Dr. Hermings Fag, og denne begynder da at fortælle om de Forelæs-ninger, han holder over jødisk Litteratur fra Maimoni-des til Mendelsohn. Jacob sænker Børslisterne. Skønt han næppe nogensinde før har hørt disse Navne nævnt, forstaar han dog, at de to Ubekendte noteres højt paa højere Sted og altsaa ubeset maa anerkendes. Og da nu den lille Sara kommer ind med Kager til Vinen, og Dr. Herming venligt spørger hende om Navn, og hun genert gemmer sig hos Bedstemoderen, lyder det dæmpet ind-ladende fra Lænestolen: „Naa-aa — hvad hedder du?“ Men da saa Dr. Herming i umiddelbar Oprigtighed ud-bryder: „Det var dog en yndig lille Pige —“ og vendt mod Hugo spørger: „Er det Deres, Dr. Levin?“ — da høres der henne fra Lænestolens Dyb et fedt og gurg-lende: „Næ-æh ...“

Johannes Poulsen har med plastisk rund og rummelig Værdighed rejst sig i hele sin faderlig imponante Op-havsstatur, der fuldstændig og med afgørende Tydelig-hed gør det af med Broderens formodede Krav paa Pa-

terniteten. Og med sin dramatisk formede Situationssans, der intimt forbinder Replikens enkelte Led og Pauser med den korporlige Bevægelses majestætiske Ro, forbereder han, idet han i Tone og Gang nærmer sig Dr. Herming, den trykkede Stemnings Udløsning i munter Fortrolighed:

„Næ-æh! — (idet han puster sig op og langsomt hæver sig) Det er min, Hr. Doktor. — (nærmer sig, gurglende) Det er den ældste. — (Pause) Jeg har én, der er yngre. — (Pause, Kluk) *Foreløbig.* — (Overstrømmende Latterpludder).

Hvor Ord ikke formaar at illustrere, kan et Billede ofte gøre Udslaget. Hvis man er i Stand til at forestille sig en kalkunsk Hane, stolt oppustet og dog venlig imødekommende nærme sig med løftet Snabel og fremskudt Mave under en velbehagelig og selvbehagelig Gurglen, der munder ud i en Lavine af rullende Pludder, saa har man tilnærmelsesvis Indtryk af Johannes Poulsens plastisk formende Fantasi i et lysende Sekund. Og hvis man i Tanken forbinder de modstridende Indtryk af Genert-hed og Paagaahed, Forsigtighed og Familiaritet, Usikkerhed og Beherskelse af Situationen i et afgørende Øjeblik, saa har man, samlet i en baade typisk og individuelt formet Skikkelse, et Udtryk for hans dramatisk skabende Sans for Karakteristik og Karakter. —

Naar man saa, mens Spillet gaar sin Gang, har set Jacob Levin ved Hjælp af sit primitive Instinkts For-ening af Sporsans, Menneskeforstand og ukuelig Livs-følelse dristig sætte over Forhindringerne — har set ham tage Afsked med Dr. Herming med et chevaleresk Buk

og et belevent: „Glæder mig meget!“ og hørt ham samle sit Indtryk i et veltilfreds: „Net Menneske.“ — og naar man saa i Aktens Slutning har overværet hans barnlig bevægede Medfølelse, da Faderen i Taushed gaar til Skrivebordet og varsomt stikker Bønnebogen under Armen — og endelig ser ham snurre ud af Døren for sammen med Broderen at følge Faderen i Synagogen, saa ikke blot forstaar man, men føler, at her er en fremmedartet Skikkelse skabt gennem en stor Kunstners hemningsløse Hengivelse i sit medlevende Instinkt og i sin nyskabende Fantasi.

Og med dyb Forstaaelse følger man i Tankerne Faderen og de to Sønners tause og ilsomme Vandring paa Vej mod Krystalgade. —

V

Man er naaet til den lange Mellemarkt før 3dje Akt, hvor Johannes Poulsen ikke er med. Han har i Hast, før der skiftes Scene, skænket et Glas Vin fra Anretningen ude i Kulissen og kommer nu med Glasset i den ene Haand og en Tallerken med Smaakager i den anden forsigtig balancerende henad Gangen til sit Værelse.

„Luk op!“ brøler han, og da den ventende aabner Døren, udbryder han:

„Her er en lille *Nahres* til Dem. Vi andre har spist Kødbollesuppe og Oksebryst, som Mor har sippet sig af med, og jeg selv har spist baade min egen Portion Æblekage og den, der var bestemt for lille Nanny. Nu

her i 3dje Akt faar de andre Kaffe, Likør, Whisky og den dyreste Cigar, men Etatsraaden, der har *Risches*, har ikke inviteret mig med. Og i sidste Akt, hvor jeg dog faar en Søn, bliver jeg spist af med en faderlig Velsignelse, skønt den gamle, der er Velhaver, godt kunde have ladet en Flaske Pommery springe. Hvorfor har De ikke ordineret den? — det er Aktens Svag-
hed. Det passer ikke i et jødisk Hjem, siger De? Naa — ikke i dét Hjem. Nej, De har Ret — de rigtige Jøder forstyrrer ikke deres Nattesøvn med Spiritus, de skal staa lige paa Benene om Morgenen og ikke komme svinglende med Tømmermænd paa Taget til Forretningen. Derfor har de ogsaa holdt Pæren i Orden gennem Aartusinder, mens vi andre drak os hønefulde i Mjød og aad os smækfede i Soflæsk. Jeg tar et Æble, og maaske en lille Kage af Deres. Tak. Nej, men Jøder er mærkelige. Georg Brandes har været henne og set Stykket her — han talte til mig om de to gamle Sjokke-Jøder, og Edvard, der selv bliver en rigtig gammel Jødefatter, naar han fortæller mig om Barndomshjemmet i Møntergade, hvor de tre Sønner kom styrtende hver Fredagften til de to gamle ligesom her, han kan ikke lide hverken at sige eller at høre Ordet Jøde. *Det er jo Paria*. Jeg kender det, ogsaa fra andre af Stammen Asra, Heine ikke at forglemme. Jeg kommer i Huse, hvor de ikke vil se Stykket her, men sidder og kigger i det Fredagften og prikker hinanden mellem Ribbenene af Fornøjelse ved Gensynet. De *vil* absolut ligne os andre og tabe deres Ansigt, som det hedder i Østen. Men ingen løber fra sin Skygge. Er det Fejghed eller Dumhed — de er

Erik den Fjortende.

dog ellers baade overlegne og storsindede. Se nu Brandes og Fru Heiberg. Han vil ikke have noget med hende at bestille og hun ikke med ham. Tænk at den aandfulde og elskelige G. B. kalder hende en Svane paa Scenen, men en Gaas i Livet, skønt han har læst hendes pragtfulde Erindringer, der maaske vil overleve hele Heiberg — *Elverhøj* iberegnet. Og Edvard, der skrev *Dansk Skuespilkunst* og „glemte“ hende men huskede Dødsfjenden Høedt — jo, I forstaaer Kunsten at ramme det saarbareste Sted. Men Uretten er tit som en Boomerang, der vender tilbage og rammer den, som slyngede den ud. Og saa er der jo endelig ogsaa dét, at Uretten instinktmæssig afføder en Moddrift, der søger at skaffe Balance i Regnskabet. Saadan holder Naturen af sig selv Justits baade i Livet og i Kunsten. Det er nu min Filosofi. Nej, saa forstod baade Hertz og Kierkegaard og Ibsen hende bedre. Far og Mor kendte hende jo — hun instruerede Far som Bispen i *Kongsemnerne*, men da var hun en gammel Kone og gik med flade Plader i Brunellerne. Gud, hvor maa hun have været forrygende dejlig, skøn som en Ulykke, fristende-urørlig, kølig-hed, dristig-sky, saadan som et Mandfolk vil have dem, et rigtigt Fruentimmer med Faresignalet i det „asiatiske Øjepar“, som Drachmann skrev. Og hvor passede hun elendigt til Heiberg, den lunkne Herre, som Dampen var gaaet af, om han nogensinde havde haft den oppe. Men hun holdt sig stolt og rank, sladrede ikke af Skole, som de rigtige Sladrekællinger har for Vane, fordi de Høns ikke begriber, at nogen baade kan være et fornemt og trofast Menneske og en dæmo-

nisk Kunstnernatur. Hun havde nemlig Karakter, og det vil igen sige Vilje. Derfor forsvarede hun Heiberg og derigennem sig selv i tykt og tyndt, da hun først havde faaet ham. Men hun havde sikkert ikke taget ham, hvis ikke Mutter Pätges, geboren Hartwig, med sin fine Race-næse havde forstaaet, at en lille Balletøse, der havde danset paa Billardet i Beværtningen, ikke havde Chancer udover løse Parketforbindelser, og at den 40aarige Pebersvend, der havde løbet Hornene af sig, var en god Svaledrik for en tørstende Flamme. Og saa gik hun dør omkring mellem den gamle Fru Gyllembourg, der engang var en rund og varm Thomasine, saadan som Kvinder skal være det, og nu var gaaet i Kloster som litterær Blaastrømpe med Blæk paa Fingrene — og saa den kritiske Stjernekygger, som engang havde været en fiks og flot Johan Ludvig og nu sad som Etatsraad Heiberg oppe paa Kvisten og tog Kassiopeia eller en af de andre Stjerner i Kikkerten istedetfor Fruen, der valsede rundt med sig selv nede i Havestuen til smægtende Melodier af hendes jomfrufødte *Søndag paa Amager*. Vanvid! Og saa gik hun i Seng, ogsaa med sig selv, og laa dør med Blodet i Brand efter Sammenspillet med Wiehe i *Ninon*. Sikken et Perspektiv! Jeg har sunget for hende som 8 Aars Dreng. Jeg kan se hende for mig. Hun lignede sin egen Tragedie.“

Johannes Poulsen puster ud i en haardt tiltrængt Pause. Saa fortsætter han uforknytt:

„Men hun havde jo et andet Liv, det egentlige — for hende altsaa — trods alle religiøse Skruplerier. Aandens, Fantasiens — Kunstens Surrogat for Livet, om

De vil, men Liv i højere Potens. For ser De — det er jo noget fordømt Sludder, alt det dør med en Skuespillers Liv paa Scenen og udenfor Scenen. Der er i Kunsten ikke noget baade-og. Der er kun et enten-eller, alt andet er hverken-eller. En Skuespillers Liv er paa Scenen som en Malers ved Staffeliets, en Komponists ved Flyglet, en Digtets ved Skrivebordet. Dette her med Privatliv og Lommemad og Bléer i Badeværelset og Konen med Haaret ned ad Nakken og den femte ved Brystet — *pas pour moi*. Far var et Hjemmemenneske, og vi Børn havde et vidunderligt Hjem, men han manglede i nogen Grad Fantasiens Inspiration. Og naar dét ikke mere er der, saa Farvel med Kunsten. Ser De, man kalder jo nok os Skuespillere forfængelige, fordi vi indsuger Beundring og Bifald — men det er Regn for Talentet, uden Resonans gaar vi ud. Nogle har ogsaa ondt af, at jeg er saa optaget af Klæderne. Herregud, alle Dyr er jo festlig klædt paa fra Naturens Haand — det er kun Mennesker og Svin, der er nøgne. Nej, for mig er det Lidenskab, det gælder, Ekstasen — ellers kommer Naturens Overskud, der er Fantasi og Fest, ikke til fuld Udløsning som under et seksuelt Pres af Ild og Blod. Jeg skal have noget at rive i, som man saa knusende rigtigt siger. Jeg har set Dervisher i Indien, der spillede, skraalede og dansede, alle tre Kunstarter paa ét Bræt. Kan De huske Onkel Olaf i *Genboerne* og *Helligtrekongers Aften* — han gjorde det samme Kunststykke. Naar jeg stod ved Siden af ham som Klint med mit „Vogt dig!“ og saa ham snurre som en Top eller svinge om sin egen Akse med 4 Arme og

8 Ben i Luften — pragtfuldt! Det er altsammen *Narren*, den første Inspiration til Skuespilkunsten, den morsomme Mand med et baade fysisk og psykisk Overskud af Humør. Senere blev det efterhaanden finere og mere indbringende at være morsom, efterhaanden som Publikum blev finere og mere indbringende. Komiker, Ræsonnør, Revyskuespiller, Karikaturist med min elskelige Storm-P. i Spidsen — kun Klovnene er blevet tilbage fra den første Menneskeabe. Det gælder Sørenme om at sætte Tingene paa Spidsen eller paa Hovedet, vende op og ned paa alting, som det hedder i det herligt træfsikre Folkesprog. Onkel Olaf var den morsomme Mand i Renkultur, den største vi har set, ja som Verden har set, hvis den havde set ham. Alt det Sludder med Karaktereskuespiller — Gu' var han ej! Den Slags Karakterkomedie blev jo bare til Sentimentalitet og stram Uniform, der snærede ham i Armhulerne og i Skridtet. — *Vildanden*, siger De? Nej, Ibsen var ham altfor kneben, der var ikke rigtig noget at tage fat i og røre sig i. Bjørnson var rummelig og rundhaandet, han trippede ikke forsigtig omkring for først at prøve, om han kunde bunde — han sprang ud paa Hovedet i alting og stødte det tit, naar han var saa heldig at ramme Bunden af Uretten. — Kan De huske Onkel Olaf i et eller andet Stykke af Bjørnson, hvis Titel jeg har glemt, om jeg nogensinde har vidst den. Jeg tror, han var Opfinder eller noget derhen ad, han kom ind i en hvid Billedhuggerkittel, ivrig, ilter, fyldt til Randen af Aand, Geni, Dynamit. Han maatte have Plads, Elasticitet i Rollen for at kunne fylde i den, som man siger, eller fylde

den ud, som er bedre. Alt det dør med at gaa i Dybden — nej gaa til Vejrs som en spændt Ballon uden at vide, hvor man lander, paa det tørre eller „I Vandet“, men med Fantasiens Flag i Toppen. Jeg siger ikke noget til alt det med Bloch og Stanislavskij — nej, men staa i *capella sixtina* og se paa Kristus i de dødes Rige, dét er Kristus, ikke vor egen grundtvigianske Kristus med langt gulkæmmed Haar og Skilning paa Midten. Kristus var jo en Revolutionær, som al stor Aand af Hjertet er det. Eller tænk paa Michelangelo, som lavede ham! Laa han ikke dør paa Ryggen paa Stilladset højt oppe under Loftet i Kapellet og malede Vorherre som skudt ud af en Kanon, susende gennem Verdensrummet, mens Farveklatterne dryppede ham ned i de betændte Øjne. Dét var ikke Pilleværk med, at ethvert Haar skulde sidde fint og pillent i Parykken.“

Johannes Poulsen er saa smaat begyndt foran Bordspejlet at friske Masken op. Munden løber videre som et muntert Akkompagnement til Fingrenes lette Dans over Ansigtet:

„De sagde engang, at De vilde skrive om mig i noget af dét, som der er *Rusk* i — gør det, inden det er for sent. Véd De, hvad en af vore saakaldte førende Kritikere skrev om mig i Rollen her — det er det eneste, jeg husker af det altsammen, *saa* godt er det: „Johannes Poulsen vakte Opmærksomhed med en rød Tud.“ Jeg blev saa flintrende gal paa den lille Avismand, at jeg tænkte paa at beholde Hatten paa, naar jeg næste Gang rendte paa ham. Men saa tænkte jeg om igen og sagde til mig selv: „Saa benytter han sig bare af det gamle

Trick med at lade Fornærmeren agere den fornærmede.“ Og da jeg saa næste Gang mødte ham, hilste jeg saa ærbødigt paa ham, at *han* næste Gang skamroste mig i sit Papir, og det for den sliksødeste Chokoladeprins, jeg nogensinde har bagt i det romantiske Konditorfag. Paa den Maade gaar den jordiske Retfærdighed i sidste Instans lige o-p op, som en eller anden Shakespeare eller Goethe har sagt det før mig. Men al den Slags Pjank er jo til at grine af. Ellers bliver det de andre, der griner af *os*. Ok, Gud ja, Publikum og Presse, de lever i evig, gensidig Befrugtning — velbekomme! Og imens arbejder saa de 3—4 Kyndiges Dom sig langsomt op igennem Vrøvlet til Lyset, og saa flygter Skyggerne, og *Navnet* staar der: Johannes mellem de andre Poul-sener. Men til syvende og sidst er man jo selv sit eget Rygtes Smed. Vennesnakkeri kan ikke gøre det bedre, og Fjenderakkeri kan ikke gøre det værre i det lange Løb. — De sagde jo selv den Gang, at De kunde have Lyst til at skrive noget om mig som Jacob her. Har De betænkt Dem? Hvorfor? Fordi De er Part i Sagen, siger De! Hvad Fanden rager det Dem, hvad Folk vil sige? De fleste *kan* jo ikke forstaa noget, de Stakler — og de, der kan, men af en eller anden Grund ikke *vil* forstaa, er jo kun Stympere. De roser eller skælder ud, alt eftersom Hovedet sidder mer eller mindre godt paa dem. Ok, Gud — jeg husker Far, han tog sig det nær, men skjulte det godt. Hvor var det hele dog sørgeligt, men han bar alt som en Helt uden at kny. Jeg ser ham for mig til en Generalprøve paa *Recensenten* og *Dyret*. Jeg var midt i Sangen sammen med Jonna,

der var vidunderlig, jeg selv forresten med. Saa ser jeg pludselig i Lyset fra Scenen Onkel Olaf staa nede paa første Række med høj Hat paa Snur, Kuglemave og Svingbenet bøjet over noget sammensunket og sammenskrumpet paa Stolesædet. Det var Far. Jonna sagde bagefter: „Du sang og spillede som en Engel, Johannes, det er fordi din Far sidder dernede.“ Hun kunde jo ikke vide, at det var den gamle, evig unge Historie om Sorgen bag Klovnens grinende Fjæs, hele Kunstens Perversitet *in nuce*. Jeg har hørt, at Fars Fjender her paa Teatret kaldte ham „det talende Hoved“, det var ondt, men der var jo snart ikke andet tilbage af ham. Herregud, naar han paa sin Tricycle kom kørende for at se Adam eller mig paa en Generalprøve og kom kravlende, ja bogstavelig talt kravlende som et Barn op ad Trappen til Parkettet — saa Gud naade den, der sprang til for at hjælpe. „Tak, men jeg kan bedre selv.“ Det var til at græde over, stakkels Far — Gud fri mig for hans Skæbne. Kan De huske, da vi to traf hinanden heroppe paa Scenen, første Gang jeg stod der til den første Prøve — det var til Rodes *Flugten*. De ønskede mig venlig Velkommen. Jeg ved ikke, hvad jeg sagde, men jeg husker, hvad jeg følte: at her havde Far levet sit lykkeligste og sit sørgeligste Liv og bogstavelig talt slæbt sig til Døde, indtil den Dag, da han rank og fast, støttet til en Stol, fremsagde Drachmanns skønne Epilog: „Hvad han om sin Begrænsning end kan mene — sin Stræben tør han være stolt bekendt.“ Og saa rettede Far selv, beskeden som han var, „stolt“ til „fuldt“. Nej, det er ikke til at holde ud at tænke paa. Og saa er der

nogle, der tror, at vi Skuespillere ikke føler noget ved det, vi spiller, ja der er kloge Hoveder, deriblandt ogsaa Skuespillere, der mener, at det *skal* vi bare heller ikke, blot illudere. Hvad mener *De*? — „Besættelse og Beherskelse paa én Gang — Hest og Rytter i samme Person.“ Ja, bare det saa ikke bliver til Skoleridt med Herren i høj Hat og Hesten i Spændetrøje. For Kunsten, det er min Salighed Mod til at give Dyret Tøjlerne og lade staa til og stole paa, at Spændkraften eller Sjælskraften, eller hvad Fanden man nu skal kalde det, er stærk nok til at holde Hesten oppe i Flugt, uden at man taber Magten over den eller selv taber Balancen. Skuespilkunst, det er kort sagt med et godt gammelt Ord at „gaa op“ i Rollen — tænk rigtig over, hvad det Billede siger, den oprindelige Kærne i Sproget ligger i den Slags, ikke i disse litterære Skaller som Intuition og Indlevelse, som kun Feinschmeckere kan goutere. Puha! Nej, gaa op i sin Rolle som Drengene gaar op i Leg eller de Vilde gaar op i Dans! Det er Kunsten.“

„Sludder!“ udbryder Johannes Poulsen saa med ét og tager sig med en forpint Drejning til Baghovedet. „Man kan ikke sammenfatte Kunsten ligesaa lidt som Livet i én Sætning. Der er mange Sandheder til, men kun én Sandhed — og den kan vi Mennesker ikke faa fat i.“

Johannes Poulsens Blik har synlig distraheret strejft Kagetallerkenen. Saa afbryder han pludselig sig selv midt i sin Udvikling og siger:

„Det gør mig ondt for den lille Dame dèr, at hun skal ligge og længes efter sin Mage, der saa brat for-

Nonpareil i »Recensenten og Dyret«.

svandt i Underverdenen. Tillader De? — Tak!“ Og ivrigt gumlende fortsætter han uforknyt:

„Naar De lægger de Roller sammen, som vi har talt om her iaften, saa har De det ubekendte X, som er mig. Vi Skuespillere er en blandet Ekstrakt af Nydelse og Lidelse, paa en vis Maade samtidig nydende og lidende i vor Kunst — hvis vi ikke nød dét, vi led, spillede vi ikke længer, men gik fra Forstanden. Det er jo ogsaa derfor, at Publikum kan holde ud at se paa os — hvis det gjaldt Livet, vilde de flygte af Rædsel og Skræk. Det er netop Kunstens „Heiterkeit“, der gør, at Mennesker føler sig løftet op over det sørgelige og med Taarer i Øjnene kan gaa fra en Tragedie med Død og Djævelskab lige over i d'Angleterre og diskutere Forestillingen ved et godt koldt Bord med Øl og Snaps. „Morede Du dig?“ spørger Gemalen — morede er et sprogligt Fund, ikke? „Dejligt!“ svarer *madame*, med det samme hun slaar ned over et Stykke med ferskrøget Laks. Og vi selv er jo ikke stort anderledes. Jeg for Eksempel gaar ikke hjem og fordyber mig i Smerte over min tragiske Død i sidste Akt — nej, jeg tager Sminken af og gaar til Fødselsdagsfest med gode Venner og Veninder og laver min berømte Punschebolle til som magister bibendi og sætter mig ud paa de smaa Timer op paa Bordet og synger Bellman til min Luth. Jeg kunde jo godt være blevet noget helt andet her i Livet — Sanger, Musiker, Maler, Digter. De ryster paa Hovedet, har De ikke læst min Bog fra Østen? — Glemte jeg at sende Dem den, siger De? Ja, jeg er slem til at glemme det, jeg aldrig har husket. Onkel Olaf, han kunde ogsaa

alting, mere end jeg, ja, *det* lyder underligt — lave Møbler, forsaale Støvler, spille alle Slags Instrumenter. Eller Shakespeare, Lionardo, Goethe, for ikke at være ubeskeden. Shakespeare: Digter, Direktør, Instruktør, Skuespiller — Lionardo: Maler, Billedhugger, Sanger, Digter, Flyvemaskinkonstruktør — Goethe: Altmuligmand i Liv og Kunst og Videnskab. Ogsaaavidere. — Tag et Æble til, det er der mange, der kunde trænge til, det giver frisk Teint og ren Aande. Nej, hvad var det, vi kom fra? Jo — Kunst, det er hel og fuld Hengivelse i Øjeblikket, ikke noget med Pligt og Ansvar og den Slags overfor Evigheden. Kunst er *Tro*, blandt andet paa sig selv, ikke Teolosji, som Onkel Olaf sagde i *Genboerne*. Ja, Tro og Tro, De har sku Ret, Gudfaderbevares! Tænk paa de gamle Vikinger, der troede paa en Fortsættelse af Livet i tredje Potens med en Kasse Mjød under Bordet og Galten Sæhrimnir paa Bordet — og saa drikke af Dunken og æde af Flæskestegen, som groede ud igen, og bagefter lange Kødbenene i Hovedet paa hinanden, som de var Venner til. Dét var Paradiset! Og er Mennesker kommet stort videre siden? Læs blot Troels-Lund om Middelalderen eller se en Søndagsskovtur i vore Dage. Et Par Kasser Øl, og Snaps og Bjerger af Mad. Eller tror De, at Folk ønsker at sidde paa en vaad Sky efter Livet og leve af Englemad? — Om jeg tror paa et Liv efter dette? Selvfølgelig tror jeg paa et evigt Liv. — Ufatteligt, siger De! Er Udødeligheden mere ufattelig end Uendeligheden, og den opererer jo selve Videnskaben med. Eller kan De maaske bedre fatte, at to parallelle Linjer mødes uendelig langt borte?

Gamle Georg Brandes fnyste, da han saa *Det gamle Spil om Enhver* — pyramidalsk Afsind, sagde han og tog sig himmelraabende til Hovedet. Han syntes, at den eneste, der havde sund Menneskeforstand, var Djævelen, han opdagede ikke, at det var ham selv, Reumert spillede med Fip og Snohale. Hvor var det, vi kom fra? Naa ja, *Hengivelse* og *Tro*. Er der andet i Kunst? Kunst kan man ikke lave — man kan ikke give noget fra sig, som man ikke har indeni sig. Alt andet er Frikadellebøf. Jo, Kunstens Pænemænd, de kan. De har alt i Orden lige fra Karakteren og Sjælen og Tempeltjenesten til den sammenrullede Paraply og Galoscherne. Tænk paa vores Forhold til Menneskene eller til „Kvinden“, som man kalder det — er dèr noget i Orden? Sikken en Jerusalemsforstyrrelse af Beruselse, Afslappelse, Ubehag, Afsmag, ja rentudsagt Afsky for Kønnen. Shakespeare har forstaaet dèt som alt andet i Hamlets Forhold til Moderen og Ophelia. Og det skal vi saa altsammen hitte rede i og holde sammen paa og give os hen i Spillet. Fanden ogsaa til Rod. Ja, nogle kan det jo ved Hjælp af Teknik. Det er de „perfektible“, dem, der kan deres Fag, som man kalder det, ligesom Skomagerne — *bluff!* Det kan højst regnet hos de alledygtigste blive til et Kunststykke, men et Kunstværk bliver det min Sjæl og Salighed, nu bandte jeg, *aldrig*. For ser De — Dygtighed, det er Energi til ved Flid og Træning at lære, hvad der kan læres, men Talent — det er en medfødt Evne til at slutte Strømmen ved Kontakt med Fantasiens. Og Fantasiens Enemærker, det er Antydningens Ynde eller Overdrivelsens Kraft. *Antyd-*

ningen, det er Halvlysets eller den halvkvædede Vises clairobscur — for den sidste Hemmelighed, den røber den sande Kunstner ikke, den bunder i hans kunstneriske Blufærdighed og giver hans Spil det hemmelighedsfulde Perspektiv, der aabner Plads for Tilskuerens Fantasi af Gætning og Spænding. Og *Overdrivelsen*, det er Livet set i fantastisk overeksponeret Belysning. Antydningen og Overdrivelsen, de viser baade, hvor lidt der skal til, og hvor langt man kan gaa — det er noget som en Spilletets spændende Lyst, i Slægt med Spillerens dristige Indsats: Knald eller Fald. Og selv om Dygtigheden kan vise os, hvor meget der kan laves og hvor godt det kan laves, saa er og bliver det Haandværk, beundringsværdig fint maaske — men mærk Dem Ordet — *Haand Værk!* For kun Liv skaber Liv, og kun Aand skaber Kunst. Altsaa kan Kunst ikke laves, kun skabes. — Naa, De synes, det smager af Erasmus Montanus. Jamen, det fine ved Komedien er, at han nok er til Grin, men alligevel er det ham, der har Ret. Nej, hvad jeg vilde sige: man kan lave en *skuffende* Lighed — men den indre Lighed, den kan ikke laves med nok saa mange Fingre paa Hænderne. Og *den* skaber saa ganske af sig selv den ydre. Tænk blot paa Litteraturen — naar det indre er der, hvad bryder jeg mig saa om Øjne som Perlehyacinter og den Slags generende Illustrationer, det ydre skal nok vise sig for mig uden Brug af Adjektiver. Ja — nu siger De: „De er sure, sagde Ræven —“ men her taler jeg ikke om mig selv, det gør jeg forresten aldrig, selv om jeg altid taler — den Ros skal De give mig, skønt De ikke plejer at forvænne En.

Nej, Gu' gør De ej. Jeg husker, at De en Dag efter en *Première*, da jeg var blevet skældt Huden fuld, sagde disse trøstende Ord: „Det skal De ikke være ked af, Johannes — Ros sætter Fedt paa Talentet.“ Og husker De, hvad jeg svarede: „Det kan gerne være, at De har Ret, men Gudfaderbevarmigvel, hvor det varmer!“

Johannes Poulsen har atter faaet Kig paa Kagetallerkenen og udbrøder:

„Men jeg ser, at der ligger endnu en af Deres Kager paa Tallerkenen, som jeg til min *Overraskelse* ikke har spist. — Tak!“ Og idet han sætter den sidste Kage til Livs med ubekymret *Appetit* og hælder Krummerne fra Tallerkenen ud i den hule Haand, fortsætter han:

„Jeg ved godt, at jeg ikke har noget i Orden, derfor bliver jeg heller ikke til noget — jo, naturligvis i det skjulte, men noget stort i Højden og Drøjden — aldrig. Jeg kan ikke lære dét, der *kan* og *skal* læres. Jeg traf engang en af de russiske Skuespillere, han fortalte mig, at de hos Stanislavskij prøvede et halvt Aar og spillede uden *Sufflør*. Jeg sagde, at naar jeg bevægede mig paa usikker Grund som for Eksempel i Spanien eller i Østen, saa havde jeg altid en *Revolver* hos mig, ikke netop for at bruge den, men for det *Tilfælde*, at jeg skulde faa Brug for den. Det gav Tryghed. Jeg *kan* ikke lære en Rolle til Punkt og Prikke, som man siger — eller *vil* maaske heller ikke — jeg regner nemlig med *Tilfældet*, det er dét, der giver Liv i Livet og i Kunsten. Aa!“ ler han pludselig op, „Kan De huske den Gang paa *Prøven*, da jeg ikke kunde min Rolle, og De skældte mig Bælgen fuld, og jeg angergiven lovede Dem at gaa lige hjem

og læse paa Lektien til den lyse Morgen. Og saa vilde Tilfældet, at vi rendte paa hinanden inde i *Circus Variété*, hvor jeg var gaaet hen med nogle Venner for at kigge paa en dejlig Pige, der optraadte i gennemsigtigt Trikot med sorte Blomster paa de censurerede Partier. Og dør stod jeg saa pludselig overfor Dem, hvem jeg ikke i Drømme mistænkte for at gaa udenfor Reglementet. De var sammen med Gudmund Hentze, husker jeg — han, der engang kaldte Kunsten „den gyldne Perversitet,“ han havde forset sig paa Bondemalerne med deres Træsko og Kaal med Bævreflæsk. Noget er der nu om det. — Men jeg luskede hjem som en vaad Hund og sad oppe, som jeg havde lovet, til den lyse Morgen — det blev meget tidlig lyst — og gik saa i Seng og mødte all right til Prøven. Nej, Orden er ikke min stærke Side. Jo, i Pengesager, som baade Far, Onkel Olaf og Adam. Vi Poulsener holder af selv at sørge for vores Aldersrente og betale hver sit. Vi er nemlig af fornem Familie, vi stammer fra Gorm den Gamle, ham fra 860 til 935, det er det eneste, jeg kan helt rigtig af Danmarkshistorien, og saa skal det nok vise sig at være galt. Jo, og saa ham med *Elverhøj* fra 1588 til 1648, det husker vi allesammen, fordi det ligesom rimer. A propos — hvor meget tror De, man maa lægge op for at kunne leve anstændigt, naar man engang lægger op, som man siger. Og hvad skal man anbringe Pengene i? Jeg spurgte en Dag Vekselerer Henriques, Finis Bror, han sagde: „Vil De have et Papir til at sove roligt paa eller et med Musik i?“ Nej, Far var et Ordensmenneske, det er jeg ogsaa opdraget til, saa underligt det lyder — et

Guldaldermenneske kan jeg godt kalde ham. Han elskede sin Oehlschläger og fik sine Børn til at elske ham. Han havde altid Eckermanns „Gespräche mit Goethe“ liggende paa sit Natbord. Tænk, at der var én i Samtiden, der kaldte Oehlschläger dum! Hvorfor siger ærede Samtidige altid saa mange Dumheder? Nej, den gamle Adam var ikke dum, han var naiv — han havde Lunger med *Vejr* i, var ikke Lungepiber som saa mange Lyrikere. Ikke Christian Winther og ikke Drachmann — han var det nok, naar han talte, men ikke naar han skrev. Gud, hvor jeg husker ham til *Renaissance* — alting er snart saa længe siden, det er Omkvædet paa det hele. Renaissance — smager Titlen ikke af ham selv? Dør sad han med sin røde Fez paa det hvide Havskumshaar og smilte gennem Taarer i Fiskeøjnene til os unge, der boltrede sig i hans Element, Anna og Adam og mig med Martinius som Buldrebasalabasse paa Havbunden. Har De nogensinde set Drachmann og Herman Bang sammen? Tænk, de er nu begge døde. Det var et Syn for Guder. Naar jeg saa den Lilleput til Bang staa foran Gulliver og rette den krumme Ryg for at være paa Højde med, skal vi sige Navleknappen, saa maatte jeg altid tænke paa den lille forvoksede Fyr — er det ikke hos Kielland — der gaar rundt i de lange Skaftestøvler og siger: „Kavaleri, det er noget for mig!“ — Vi er mange Kavalerister herhjemme.“

Johannes Poulsen holder et Øjeblik inde. Han har opdaget sit Ansigt i Bordspejlet og iagttager det interesseret, medens Udtrykket skifter fra hans eget til Rollens.

Saa vender han sig fra Spejlet, og hans eget Ansigts Træk skinner atter igennem Masken, idet han fortsætter:

„Bang skulde helst have noget at pynte sig med for at syne større: Skjalm Hvide, Mesteren, Majordomus, Ekscellencen eller „de Bang“. Javist var der Teater i ham baade paa godt og ondt — han hang op ad Dørstolperne og sprang op paa Flygelet og slangede sig paa Chaiselongen og kravlede paa alle fire over Brædderne for at illustrere samtlige Lidenskaber. Det var jo nærmest noget for Fruentimmer af begge Køn, dem kunde han inspirere eller stimulere, dèr var det sommetider det helt rigtige, henad det hysteriske ganske vist, Affekt, Effekt, Defekt. Det var Kainz, han havde forset sig paa. Har De set Kainz? Hvordan var han? — Naa, saadan! Ja, vi har vel allesammen fra Dagmar faaet lidt af det tyske Pres paa Repliken — det høje C. Folk siger jo ogsaa endnu, at jeg raaber, selv dem deroppe i Folketinget. — De sagde før noget om Besættelse og Beherskelse eller noget i den Retning. Jeg for Eksempel er jo som oftest saa besat, naar jeg spiller, at jeg selv brænder igennem min Rolle og puster mig op og brøler, som Hamlet siger, og det ved jeg godt kendetegner Dilettanten. Paa den anden Side er der dem, der er saa „ægte virkelighedstro“, at deres eget Selv er forsvundet og der kun er en Kopi tilbage af det, man kalder Livet. Jeg husker en Aften til *Bjerg-Eyvind* paa Dagmar. En af Skuespillerne havde trukket Strømperne af inde i Stuen og sad og pillede sig i Tærerne. Maaske er det ægte Virkelighed paa Island, men det

Jean de France.

har ikke mere med Kunst at bestille end bag paa min Maas. For Kunst er ikke Kopi — Kopi er reproducet, men Kunsten er selvproduceret, nyskabt Original — derfor standser Kopien ved Genkendelsen, mens Kunsten lever videre i Erindringen, ogsaa hos Efterslægten. Livet og Kunsten — de to Ting har jo ikke andet med hinanden at gøre end at staa paa hver sin Side af Lighedstegnet, selv Ordene rimer ligesom ikke sammen. Den gamle Goethe siger jo ogsaa „die Kunst bleibt Kunst“ — saa der maa jo være noget om det. — Siger De, at han mener lige det modsatte af det, jeg lige har sagt! Det gør mig ondt for Manden, som ellers gør et fornuftigt Indtryk. Men det er værst for ham selv. — Nej, de rigtige Kunstnere, de har det som Bierne, de producerer Honningen selv — inde fra, som det hedder i Aviserne. Se nu jeg selv — ja undskyld, jeg maa have Luft — jeg kan ikke spille intimt Teater og gaa omkring og med Respekt at melde smaa fjærte i Krogene. Jeg skulde have spillet i det gamle Athen med Raaber for Munden og Kothurner under Sandalerne og Koret spillende og syngende og dansende omkring mig. Sindsbevægelse og Legemsbevægelse, det er noget for mig, de hører sammen som Sjæl og Krop. Derfor er jeg ogsaa bedst, naar jeg kan faa Lov at røre paa mig. Først *saa* er det Teater, rigtigt Teater, Drama, Liden-skab, Himmel og Helvede i ét — Blodet i Brand, det er Sagen, ikke alt det lunkne Spildevand. Alt bunder i Temperamentet, om Overvægten er til den ene eller til den anden Side, Solsiden eller Skyggesiden — en rigtig Kunstner hælder til hvilken Side hveranden Gang. Jeg

har en Skræk for de „ædle Ansigter“ baade i Livet og i Kunsten. Onkel Olaf kaldte en af dem her paa Teatret for „den hvide Skurk“. Det er dem, der gaar med den ideale Fordring til Kunsten i Baglommen og en vel-spækket Tegnebog i Brystlommen, Feuklasse A, Nummer 1. Nej, godt og ondt, stort og smaat, højt og lavt imellem hinanden — that is the question! Hamlet har det altsammen, ene og alene af alle de Skikkelser, der er gjort. Men han er ligesom ikke af denne Verden, hans Liv ligger i et højere Plan, i Aandens højere Eksistens, derfor kan han udløse sin splittede Natur i forsonende Harmoni og løfte os andre op over Bøhlandet. Jeg tror ikke, Far har kunnet spille Hamlet, jo nok saadan lyrisk smagfuldt og afbalanceret — men ikke dramatisk dæmonisk, et Offer for Skæbnens Luner, som naar han siger:

„Nu er det Tid, da Nattens Hekse kogle,
og Graven gaber, og da Helved aander
Pest over Jorden ud! Jeg kunde drikke
varmt Blod og øve Gerninger saa grumme,
at Dagen maatte bæve ved at se dem.“

Og saa lige derefter: „Men stille. Til min Moder.“ — Ser De, dét er Sagen: ophøjet, opløftende, *trods alt!* Al god Kunst er harmonisk eller virker harmonisk som selve Naturen, der har skabt den gennem os. Se blot paa en Giraf, en Elefant, en Flodhest, ja, en Skrubtudse — skruptosset er de skabt, men de virker harmonisk. Hvor var det, vi kom fra? Naa ja, Hamlet. Har De set Moissi — kælen, ikke? Kainz har jeg kun hørt paa en

gammel Grammofonplade, det eneste, jeg kan huske, var Ordet „Schmach“, men det var til Gengæld ogsaa Hamlet. Og Sarah Bernhardt med en lille rund Dame-mave, og Jessner der satte ham op i Sportsbukser ved Kejser Wilhelms Hof — det er jo bare Svindel og kunstnerisk Falliterklæring. Det var nu Synd for Martinus, at de peb ham ud. Emmanuel Larsen kom styr-tende op fra Parkettet og hvæsed: „De er raa i Sjælen dernede, nu synker Dagmar-teatret i Graven — *altsaa!*“ Hamlet var jo Herman Bangs Ønskedrøm. Jeg har nok Skyld for at være sparsommelig af mig, men jeg vilde have givet dobbelt Pris — naa ja, saa siger vi forhøjet — for at se ham i stram sort Trikot med Hjerneskillen. Skal jeg lave ham? — Nej, jeg duer ikke til at kopiere, jeg nænner det til syvende og sidst ikke — han var jo dog et stakkels sygt Menneske, og man skal ikke gøre Grin med andres Gebrækkeligheder. — Mig selv som Hamlet? Nej Tak. *Hotspur*, ham kunde jeg spille, han stammer i det ligesom jeg, naar han har Fart paa, og det har han altid. Jeg kan smække en Figur op, en Studie, jeg er Impressionist, men lave Billedet færdigt —! Mit Talent er for det antydede, skal vi sige det ufuldendte, der giver Plads for andres Fantasi. Det er sletikke Viljen, det skorter paa, men Evnen, det er galt med. Jeg mangler Grundighed, Koncentration, Fordybelse eller hvad Fanden det Djævelskab hedder, alt skal gaa i en Fart for mig, ellers gaar det overhovedet ikke. Filosjofi, som Onkel Olaf sagde, det er ikke noget for mig, saa faar jeg ondt i Baghovedet, puh! — Næh, jeg naar ikke længere hos Shakespeare end til Narrene. Men Kunsten,

notabene den store Kunst, har en medfødt Drift til at skaffe Balance i Regnskabet af Forvirringen og Forviklingen her i Livet, og den Drift ejer jeg ikke, jeg lader staa til, giver mig hen i min Rolle, som det hedder. Det er vel ogsaa derfor, vi Skuespillere er saa elskede, det er slet ikke saa fjollet, som saa mange synes, for vi er jo de eneste, der har Mod til eller Lyst til at klæde os af baade sjæleligt og korporligt og vise os i al vor Nøgenhed, eller som en Mand engang kaldte det: *in puris naturalia* for Publikum. For vi viser jo Mennesker alt det, de skjuler for hinanden, ja som de maaske sletikke véd at de skjuler, men nu ser det uden Figenblad for aabent Tæppe og ikke — som i en Bog — for den enkelte Læser i Enrum, men for hele Forsamlingens aabne Øjne. Det trøster dem at se, at de dér paa Scenen og de dér paa Tilskuerpladsen ikke har det stort anderledes eller bedre end de selv, *commune naufragium dulce!* Og dét at se Lidelsen ophøjet, ikke blot til noget sørgeligt, men til noget tragisk stort og skønt, det giver tonende Resonans i Sjælen. Og saa det at se Elskoven genopstaa som den Drøm, der var engang — ja ikke blot for dem, der har tabt den, men ogsaa for dem, der ikke har tabt den, fordi de aldrig har haft den!“

Johannes Poulsen har bøjet sig frem mod Spejlet og retter paa det rødlilla Slips, der har en Tilbøjelighed til at kravle frem under Dobbeltflippen. Saa lader han Puderkvasten køre hele det varme Ansigt rundt og siger:

„Vi Skuespillere lever jo selv i en Drøm, jeg mener *spiller* i en Drøm. Spil og Drøm er jo for os et og det samme — *hvis* vi altsaa er Skuespillere. Jeg mener —

en Drøm, vi ikke *kan* naa eller ikke *vil* naa, for saa var jo med det samme den Drøm forbi, som er vores Liv. Ja, det lyder nok lidt krukke, men det er slet ikke saa krukke, som det lyder. Kunst er jo en Betændelse, der indkapsles i noget smukt, som vi spinder ud af os selv ligesom Perlemuslingen. Ja, jeg er ogsaa Digter! — Citerede jeg ikke før noget om, at Kunst var et Surrogat for Livet. Ingenlunde. Kunst er en Ekstrakt af Livet — ihvertfald for mig. Sagde jeg det modsatte for fem Minutter siden? Er det ikke Heine, der har sagt de gyldne Ord: „Hvem siger, at jeg altid skal være af min egen Mening?“ Eller for at citere Shakespeare — det er dér, hvor han lader Hamlet sige til Horatio: „den Mand, som ej er Lidenskabens Træl“ ... ak, ja:

„Og salig den, hos hvem Fornuften har
saa heldig blandet sig med Blodets Drift,
at Lykken ej paa ham som paa en Fløjte
kan spille hvilken Melodi, hun lyster.“

Johannes Poulsen slaar som en Grandseigneur ud med Haanden og siger:

„Ja, naar man ikke selv kan hitte paa noget, saa kan man jo altid stikke et Citat ud, som en anden har hittet paa. Det smager dog af Fugl, naar en Per Degn faar latinske Opstød. Forresten er jeg en af de Fløjter, som Lykken spiller paa — selv om det ikke altid er den Melodi, jeg lyster ...“

Han springer med et nervøst Sæt op fra Stolen, idet Klokkens snerrende Lyd kalder til 4de Akt:

„Saa, den forbandede Klokke, et rent Vækkeuhr! Nu

sad vi netop og talte saa rart — ja, *jeg* altsaa. Den russiske Skuespiller, som jeg nævnede før, han sagde: „Die Kunst ist ein Joch und eine Krone.“

So long! Vi ses efter Forestillingen!“

V

Johannes Poulsen staar nede i Sidekulissen og følger med et Øje i Dørsprækken den indledende Scene til sidste Akt. Paa hans Ansigt afspejler Situationen sig, af dets skiftende Udtryk kan man aflæse Replikernes Tone og Farve derinde, snart gennem et tungsindigt Drag over Maskens Bryn og Pande, snart gennem et medfølelse Smil omkring den levende Mund. Da retter han sig pludselig med et uroligt Ryk, Stikrepliken nærmer sig. Han ligesom fylder sig med Luft, opsuger Skikkelsen eller kryber ind i den i et Nu. Saa høres Lyden af en Dørklokkes Kimen nede fra Sufflørkassen, og han styrter over mod Baggrundsdøren, som om han i Spring havde taget Trapperne og ringet paa. Et Øjeblik efter er han i fuld Gang i spillevende Kontakt med en imaginær Pige, der har lukket ham ind ad den lige saa imaginære Entrédør, Snakken og Prusten derude. Saa river han Døren til Scenen op med et Svup, stikker Hovedet med Pelshuen i Nakken ind: „Godaften, Hugo — Godaften, Meyer, hvordan har De det, glæder mig!“ Og smækker saa Døren i igen ligesom paa Næsen af Publikum. —

„Iscenesættelsen“: Forberedelsen og Tilsynkomst

er af samme Art som i første Akt, tilrettelagt af den fødte Skuespillers dramatiske Sans for de smaa spændende Tempi i Virkningen. Først Snakken, Prusten og Stampen udenfor Scenen. Saa Forsvindingsnummerets Overraskelse med Pelshuehovedets pludselige Tilsynkomst og lige saa pludselige Forsvinden i Døren. Johannes Poulsen har her behændig udnyttet Gentagelsens og Genkendelsens dobbelt komiske Virkning gennem Synsbilledets Overførelse fra første til sidste Akt. Man kunde uden noget Forsøg paa Konkurrence i aandfuldt Ordspil ligesaa godt tale om en Overraskelsens Gentagelse som om en Gentagelsens Overraskelse.

Men idet han nu efter en spændt tilmaalt Pause kommer brasende ind i Stuen, ser man, at en kunstnerisk Forandring eller en menneskelig Forvandling har fundet Sted. Medens „Entréen“ i første Akt udelukkende var koncentreret i Skikkelsens typiske Fremtoning i Art og ydre Virkning, er den nu afløst af den individuelle Karakters indirekte Udtryk for Sindsbevægelsens øjeblikkelige Brydning i Gemyttet. Skikkelsen, der i første Akt udstraalede *Fest* i et Sammensurium af Helligaften, Familieliv og Mors egen Mad, er nu indespændt, gennemlyst af *Uro* i et nervøst Sammenspil af Distraction, Utaalmodighed og Irritabilitet. Idet han passerer Meyer og i Forbigaaende spørger: „Hvordan har Deres Moder det?“ — fortsætter han, uden at bemærke Meyers beklagende Skuldertræk og bekymrede Mine: „Glæder mig!“ Og da Hugo lidt efter afbryder ham i hans Svada med et: „Undskyld — hvordan har Dina det i Aften?“ springer han, der lige har sat sig tilrette i Sofaen, øje-

blikkelig op og iler mod Herreværelset: „Hvordan har man det, naar man er i niende Maaned. Sygeplejersken er der. Maa jeg ringe?“

Dette nervøse Spil og urolige Sus over Skikkelsen fører han med sig, da han kort efter kommer ind igen — dog er Udtrykket nu en Kende mildnet ved de beroligende Efterretninger hjemmefra og ved den opmuntrende Samtale, han har ført i Telefonen med den toaarige Nanny. Og da Hugo bebrejder ham hans besynderlige Opdragelsesmetoder, svarer han, synlig og hørlig i tiltagende Ligevægt: „Er det mine Børn eller er det dine Børn?“ Da saa Broderen replicerer: „Gud fri mig!“ svarer han muntert omgaaende: „Det gør han sikkert. Saa klog er han.“

Johannes Poulsen falder nu lidt til Ro i Hjørnesofaen. Han har taget en Bog paa Bordet og sidder med Haanden støttet mod Panden, bladende i Værket, med smaa indskudte Spørgsmaal til Meyer om Nyt fra Børsen, mens Siderne vendes flittig med vædet Pegefinger. Indtil han pludselig dukker op af Underbevidsthedens Taa-ge og opdager, at Bogen er vendt paa Hovedet. Vender saa rolig Bogen paa ret Køl og snakker videre uden at tage Øjnene fra Bogen eller ændre Stillingen. De under den fortsatte Læsning indsmuglede Spørgsmaal gælder Forældrene, med Besvarelsen stiger Tempoet. Og da han hører, at Moderen var nervøs for Mødet med Etatsraad Herming ved Forlovelsesmiddagen, smækker han Bogen i med et Klask og farer ud paa Gulvet: „Det er jeg ogsaa. Travlt i Forretningen. Dina i Sengen. Og Far hos Etatsraad Herming!“ Men da hans Rundgang lidt

Jacob Levin i »Indenfor Murene«.

efter lidt har luftet Nervøsiteten og Hugo beder ham sætte sig og tale lidt mindre, sætter han sig resigneret paa sin gamle Plads: „Godt. Saa sætter jeg mig. Og holder min Mund. Værsgod.“

Johannes Poulsen sidder i Sofaen med rynket Pande og fraværende Blik rettet mod Loftet. Sidder er ikke det rette Ord. Han vipper. Haandfladerne er stemt mod Knæene, og mens Fødderne hæver og sænker sig, snart med Tærne, snart med Hælene mod Gulvet, virker Bevægelsen som Drengens paa Gyngehesten. Indtil han i et sidste Uroens *crescendo* svipper til Vejrs som en Spiralfjeder, ryger ud paa Gulvet og eksploderer i en forrygende Ordstrøm, hvori Brokker af Børs, Forretning og Vekseldisconto danser rundt i broget Forvirring.

Pludselig standser han, stiv af Spænding, lyttende. Og med et henrykt Udbrud styrter han ud i Entréen: „Dèr er de!“ —

Og den, der har siddet dèr i den gamle Lænestol i den skumle Prosceniumsloge og med Beundring har fulgt dette paa én Gang ubeherskede og beherskede Sammenspil af Uroens Psykologi og Fysiologi i Johannes Poulsens Fremstilling, rives da med ét ligesom ud af en kunstnerisk Illusion til vaagen Virkelighed ved Ordene: „Dèr er de!“ — og han iler fra Logen ud i Kulissen for — som saa ofte før — at overvære det skjulte Spil ude i Entréen ved Forældrenes Hjemkomst.

Kun den, der har haft den sjældne Oplevelse paa nært Hold at iagttage Johannes Poulsen i dette Spil bag Scenen, denne skjulte Komædie i Komædien, uforstyrret af Publikum og uden Støtte af Rampens Illusion og

Trylleri, kun han kender den fulde Hemmelighed ved hans Kunsts uadskillelig forbundne Udstraaling af legemligt og sjæleligt Liv. Og man ønsker i sit stille Sind, mens man staar dør selvanden og nyder dette Solospil, denne Monolog af Lyd uden Ord, der føles udført saa underlig formaalsløst for et Par privilegerede Tilskuere — hvad det jo i sit kunstneriske Formaal sletikke er — at et levende Billede af dette Optrin kunde give ogsaa andre, baade nu og fremtidig, et Indtryk af denne Kunstners saa lyslevende, ak saa flygtige Kunst:

... Det er et Barn, et stort Barn, der modtager de længselsfuldt ventede Forældre. Eller rettere — dét, han mest ligner, medens han nu snurrer og snuser omkring dem derhenne, er en trofast Puddel, der klundet og dog adræt, ja yndefuld i alle Bevægelser under uforstaaelige Glædeshyl og Gisp og smaa hylende Bjæfforsikringer omkredser de ufattelig kære. Han ligesom omsnuser og indsnuser Forældrene, idet han hjælpsom og elskelig drejer dem rundt om deres Akse for at skille dem af med deres indbildte Overtøj, som var det selve Kejserens nye Klæder. Han sætter sig paa Hug for at hjælpe med Galoscherne, stiller de usynlige Gaggakker til Side, mens Munden snurrer som en Turbine om alt og ingenting. Rører det hele sammen som i en Kødmaskine, Spørgsmaal og Svar, Lattergrynt og smaa levende Glædestaarer, søde Far og søde Mor. Og rørende fri for den Sentimentalitet, der kun er et teknisk Surrogat for Følelse, hjælper han nu til Slut Moderen af med det Fantasifoster af en Elastik, som tænkes anbragt for at holde Silkekjolen oppe undervejs til og fra Stoppeste-

det. Indtil han aabner Døren til Stuen og lempelig lodser dem ind, mens han i Hast fuldfører Ordningen derude. —

Og da han saa kommer ind, efter at Forældrene har taget Plads, opfanger han højspændt af Nysgerrighed kun Lyden af det sidste Ord af Moderens Indgangsreplik: „Aus Fest, zu Haus' best —“ og spørger i Skyn- dingen: „Hvad for en Gæst?“ Da Meyer og Hugo morer sig over Fejltagelsen, ler han elskværdigt med, griber i Forbifarten en Stol fra Spisebordet med et ekvilibristisk Sving, der gør den til et levende Led af hans nysgerrig spændte Person, og placerer saa Stolen og sig selv som en mirakuløst sammenhængende Enhed paa den Plet, der var dem begge ligesom forudbestemt ved Moderens Side, alt mens Spørgsmaalene samtidig sprutter ud af ham uden Tid til at afvente Svar: „Lad os saa høre. Hvordan gik det? Var de elskværdige? Hvem var der?“ Og da Hugo senere et Par Gange har ledsaget Moderens korte Besvarelser med et „selvfølgelig“, udbryder han let irriteret: „Selvfølgelig og selvfølgelig. Naar det altsammen er saa selvfølgelig, hvorfor spørger vi saa?“ Og derpaa uden Overgang, kort og knapt: „Hvad fik I?“

Johannes Poulsen har lænet sig tilbage mod Stole- ryggen med salig sænkede Øjenlaag, forberedt paa Nydelsen af Menuen. Hænderne er lagt fladt i Lag oven- paa den lille Kuglemave. I lyttende Andagt og med let smaskende Nik ledsager han Moderens Beretning. „Godt —Godt —“ mumler han fjernt som i Drømme, kun afbrudt af et uinteresseret Prust: „Nix —“, da Høns i

Oliven nævnes. Indtil han, da Menuen slutter, retter sig op i Stolen med et uimponeret og dog anerkendende Nik og med udbredte Arme forkynder: „Fem Retter og Dessert — meget net!“

Og saa sker der da, efter denne idylliske Indledning i komisk Karakteristik, gennem de følgende Sceners hastige Blink paa Blink eller Spring paa Spring i Situationen, ved Hjælp af Johannes Poulsens Spil en fuldstændig Omvæltning i Tilskuernes Sans og Sind, idet han i Billeder af sand og gribende Menneskelighed aabenbarer denne travlt optagne og overfladisk indstillede Forretningsmands inderste og dybeste Lag i Gemyttet. Spillet antydede i de foregaaende Scener gennem ligesom skitse-mæssig henkastede Studier i let Farvelægning de skiftende spontane Udbrud af Uvished, Uro, Angst i *Individets* Temperament — for nu at munde ud i de følgende Sceners dybtbundende Udslag af *Typens* Instinkt og Karakter:

Lykkelig beroliget var Johannes Poulsen sunket hen i Nydelsen af Menuens skiftende Serveringer og havde velbehagelig konstateret sin Tilfredshed, da gl. Levin pludselig rejser sig i et lidenskabeligt Udbrud af Vrede — dobbelt dramatisk virksomt i Situationen, fordi Tilskuerne fra den foregaaende Akt véd Besked om noget, som Personerne paa Scenen ikke har overværet. Ikke saa snart har den gl. Levin forladt Stuen, før Moderen synker sammen i Lænestolen. Johannes Poulsen, der lammet af Uro og Angst har fulgt Faderens faretruende Gang over Gulvet, vender sig med et Sving ved Lyden af Moderens smertelige Suk, griber bestyrtet Hu-

go i Armen: „For Gud i Himlens Skyld — hvad er der?“ Og da Meyer altfor langsomt er paa Vej mod Spisebordet efter et Glas Vand, springer han til, snapper Glasset af Meyers Haand og bringer det tilbage, skælvende i Stemmen: „Mor er da ikke syg, Hugo?“ Bøjet over Moderen, der har rettet sig i Sædet, staar han anspændt lyttende. I halvt uforstaaelige Ord begynder hun da at tale, afbrudt af Sønnernes ængstelige Spørgsmaal. Indtil hun til Slut, hurtig og tyst, forklarer Sammenhængen og dermed Aarsagen til Faderens ubeherskede Lidenskabelighed.

I samme Øjeblik, Moderen har sluttet sin Beretning, og Johannes Poulsen bøjet over hende har spurgt: „Hvad sagde hun da? Hvad gjorde I da? Blev Esther og lod Jer uden videre gaa? Hvad sagde jeg? — farer han med Udbrudet: „*Risches!*“ op i et Sving, saa overraskende dristigt, at Publikums Reaktion omsættes i en Latterbølge, der ruller efter ham paa hans Fart over Gulvet. *Men* — i næste Øjeblik har han vendt sig, man kunde sige skiftet Plade til et nyt Ansigt, et nyt og overraskende Billede af den samme Person, set med nye Øjne, i ny Belysning, og ved den for ham saa særegne Indstillings- eller Omstillingsevne, der kaldes Fantasi, formaaet som med et Haandsving at afbryde Salens ubeherskede Munterhed og gennem det nye Synsindtryk at fremkalde eller bogstavelig talt at *paabyde* ved sin Kunsts aandelige Autoritet den fuldkomne Stilhed, der virker som et tusindtalligt Væsens tilbageholdte Aandedræt.

Og dèr staar han da midt ude paa Gulvet, alene over-

for de andre, omskabt eller nyskabt, dette Dobbeltbillede af Kunstneren bag Modellen, Skuespilleren bag Figuren, der giver ethvert ægte Kunstværk dets hemmelighedsfuldt fængslende Dybde af Karakter og Perspektiv. Og i en enkelt Replik, hvis naive Ord i hans Mund faar Vægt af Tradition, den Enkeltes Forbindelse med Fortid, Historie — tegner han da et Billede af *Stammefølelsen*, hvis primitive Væsen har sin Rod i gammeltestamentlig Overlevering af *Thoraen*, „Læren“, dybt indkapslet under moderne Kulturs glatte og haarde Overtræk:

„*Risches*, siger jeg! Hvad vil det sige, at hun har ladet sig overtale? En Jøde, der holder af sine Forældre og respekterer sig selv, lader sig overhovedet ikke overtale. Det er en snavs Person, der lader sig overtale til at gøre sine Forældre til Skamme, en skidt, skidt Person, om hun saa hundrede Gange er min Søster!“ —

Idet han slutter, vender han sig i en hurtig Drejning for at faa Luft gennem Bevægelse. Da aabnes i det samme Døren fra Sideværelset, Faderen kommer tilbage, omklædt i Morgensko og Alpakkajakke. Johannes Poulsen stopper op midt i Drejningen, lænket til den Plet, hvor han har vendt sig. Ind i Ens Bevidsthed springer Billedet af ham fra første Akt, da han i sønlig ærbødig Respekt modtager Faderen, der kommer fra Synagogen. Men medens hans Stilling og Udtryk dengang i dæmpet Afspejling fik Genskær af Festaftenens Forventning, er Skikkelsen og dens Udtryk nu bag den samme Form af Ærbødighed og Respekt gennemstraalet af en dybere og inderligere Følelse, Barnets Medfølelse, kunde man

sige, rørende usentimental i sin Hjælpeløshed. Den overleverede, traditionsbundne Stammefølelse af Historie og Vedtægt har forskudt sig, de dybe Jordlag har et endnu dybere Lag under sig. Nu er det ikke mere Fortiden, Traditionen, det gælder. Nutiden, Livet er det, der staar for hans Øjne i Faderens Skikkelse — og *Familiefølelsens* Instinkt af Realitet giver hans Skildring af Figurens indre og ydre Bevægelse — eller Mangel paa Bevægelse — plastisk Holdning i Form og Udtryk.

Johannes Poulsen staar plantet et Par Skridt foran Faderen i en paa én Gang komisk og alvorsfuld Retstilling i kort Afstand fra Hugo og Meyer, som gl. Levin har vinket nærmere. Ubevægelig staar han dør og paa-hører Faderens Beretning om, hvad der er foregaaet, med et Udtryk af deltagende Medynk. Hovedet er trukket lidt tilbage med Hagen sænket mod Flippen, de smaa Kuløjne har ogsaa trukket sig tilbage, har ligesom forladt deres Plads paa Stilk og slukket Glødelyset, og de ivrige Hænder, der ellers er i fuld Aktivitet med opadvendte Flader, hænger nu uvirksomme langs Buksebenene med Fladerne bagud. Hele Skikkelsen er i Form og Indhold et klassisk Billede af *Typen*, den jødiske Søn foran Familiefaderen, moderne om man vil i sit Anlæg, men i sin monumentale Plastik af gammeltestamentlig Styrke og Vægt, med Træk af det evigt menneskelige i den dybe Stemning, der fra det indre Liv ombølger den tavse og trofaste Skikkelse. —

Og midt i den Diskussion, som derefter Faderens Beretning afføder, og hvori de enkelte Familiemedlemmers

Opfattelser støder sammen, gammelt og nyt, Fortid og Nutid, Stammefølelsens dybe og enkle Undertone og Familielivets lyslevende Sammenspil, lyder pludselig en Telefonklokkes hidsige Kimen, der fra det levende Liv udenfor skærer ind i den lille aflukkede Verden derinde.

Johannes Poulsen er standset midt i sin genvundne Bevægelsesfrihed, stivnet i Skikkelse og Udtryk. Og saa sprænges med ét ligesom hele Skikkelsens Ydre og Indre, og i fuldt Firspring iler han ind i Sideværelset, eksploderende i Udraabet: „Telefonen — det er mig!“

Personerne paa Scenen har trykket sig sammen i nervøs Uro som Dyr under Uvejr, idet høje uforstaaelige Raab lyder derinde fra. Men et Sekund efter rives Døren fra Sideværelset op, og ind tumler, ikke alene en Type af Stammen Israel og Familien Levin, men Enkeltmennesket, Individet Jacob Levin, opløst af Forvirring, lallende som en beruset midt imellem Sorg og Fryd, Latter og Graad og splittende Tilskuernes Sind i lige saa modstridende Følelser. Indtil han endelig faar Vejr igen til i stakaandede Gisp at forkynde: „Dina ... Dina ... har faaet en Søn!“

Da det sidste Ord er brudt sammen i et lykkeligt hulkende Prust, gaar den gl. Levin under dyb Tavshed tæt hen til Sønnen og løfter sin Haand for at lægge den paa hans Pande med den gamle Velsignelsesformular. Johannes Poulsen har bøjet sit beruset opsvulmede Hoved med et Udtryk ikke blot af Ærbødighed, men af Ydmyghed overfor Skæbnen. Det er ikke mere Stammefølelsen, han nu bøjer sig for — det er *Slægten*, Fort-

sættelsen, Fremtiden, der fra Faderen gennem Sønnen er sikret i et fjernt Perspektiv af Forjættelse.

Og da saa Faderen har sluttet Velsignelsen og sænket sin Haand fra Sønnens Pande, bryder pludselig *Nuet*, Livet som fra en Sluse brusende ind i de lukkede Stuer. Alt andet og alle andre er paa mindre end et Sekund forsvundet, skyllet bort — Stamme, Familie, Slægt — Historie og Tradition — Ydmyghed og Gudsvelsignelse. Op fra Urnaturens dybeste Lag stiger det primitive *Instinkt*, der var til før alle Følelser og Forjættelser — selvisk, animalsk, men evig menneskelig: Blodets Røst, Barnet, *mit* Barn! Den lykkelige berusede Fader har lettet likvideret den religiøse Akt. Han har forladt Fader og Moder og er allerede midt ude paa Gulvet for ene med sig selv og for sig selv at lufte sin Faderlykke og Faderstolthed. Da han saa ser Meyer staa forglemt og forladt af Familien oppe i Baggrunden, faar han som den rige Mand Raad til at ofre en Tanke paa Godgørenhedens og Medfølelsens Alter, han omfavner ham, og rørt til Taarer paa egne og den andens Vegne river han Lommetørklædet op af Brystlommen og tørrer midt imellem Smil og Graad de vaade Øjne, alt medens han i henført Tungetale fremstammer graadkvalte Ord. De andre paa Scenen har lyttende vendt sig — og straalende som en ung Gud forlader han den nu dobbelt forladte Meyer og nærmer sig den tæt samlede Familiegruppe med løftet Hoved i let fjedrende Gang, mens Lydene som smaa dansende Bobler af Ord nu sprutter fra hans Læber: „7¹/₂ — 7¹/₂ Pund ... en lille tyk Vekselerer!“

Og den lille Familiegruppe lukker sig om ham, lykønskende, omfavnende, leende, snakkende — i salig altforglemmende Samfølelse.

Døren i Baggrunden er imidlertid gaet op uden at andre end Meyer har bemærket det. Esther er stille kommet ind og bevæger sig med et tyst „Godaften“ ned mod Hjørnesofaen. Jacob er den første, der faar Øje paa hende, idet han henne i Klyngen i et lystigt Udbrud drejer sig om sig selv. Han stivner — kun Øjnene lever og følger Søsteren med et blidt Hundeblik, hvorfra ethvert Spor af tidligere Sceners Forargelse er forsvundet. Og idet han nu til Afsked snurrer videre mellem Forældrene mod Entréen under Kys, Hilsner og Lykønskninger og er paa Nippet til en sidste rørt Omfavelse, da Hugo lover at følge med hjem, drejer han ud af Scenen som puffet gennem en Svingdør, mens Tilskuerne sammen med ham drejer videre i Fantasien, i Spring ned ad Trapperne og i Løb gennem Foraarsnatten mod Hjemmet. —

Og saaledes afrundes da Figuren som ethvert sandt Kunstværk — det være sig i Digtning, Musik, Skulptur eller som her i Skuespilkunst — i en usynlig Harmoni, kun følelig gennem det sjælelige Behag, som den kunstneriske Nydelse efterlader i Sindet. Det er en Følelse af Beundring og Befrielse, Hengivenhed og Hengivelse, en Svæven bort fra den haandgribelige Virkelighed, løftet op i et højere Plan af aandelig Eksistens ved den kunstneriske Evnes bærende Kraft af frigjort Menneskelighed og Personlighed.

Skuespilkunsten er det levende Livs Kunst fremfor

nogen. Johannes Poulsen har i Løbet af nogle faa Timer vist os et Menneskes Ydre og Indre fra alle Sider af hans Væsens Natur og Karakter. Og han har derigennem givet os et Indblik i et Liv i dybt Perspektiv af Fortid, Nutid og Fremtid, beaandet og besjælet af sin Kunstnerpersonligheds saa sjældne Forening af Forstand og Forstaaelse, hvis Navn er — Sympati.

VI

Johannes Poulsen kommer stormende ind paa sit Værelse. Han har Parykken i Haanden, Svedperler pibler frem paa Panden og langs den let kittede Næseryg. Hurtig smider han Tøjet, hjulpet af Paaklæderen, pøser saa Vand over den dampende Krop, en energisk Afvaskning og Afskrupning, slynger Badekaaben om sig og gaar hurtig i Gang med Afsminkningen.

Midt i det hvide Fedtlag, der nu er smurt over Ansigtet og dækker det som en Pjerrotmaske, skinner Øjnene, lidt hektisk betændte, anstrængte af Rampelys, Anspændelse og Hede. Lidt efter lidt kommer hans eget Ansigt tilsyne, efterhaanden som Fedt og Sminke gniendes af — den rynkede, ligesom betyngede Pande, de levende Øjnes Spil mellem Kaadhed og Tungsind, den fastformede Næse, der er blevet sig selv igen, den i dobbelt Forstand talende Mund med de altid frisk fugtede Læber, alt afstivet af de stærke Kæber og den energiske Kondottière-Hage. Saa springer han hen til Vaskekummen, pruster som en Flodhest gennem Sprøjtet og

raaber buldrende, da det banker paa Døren: „Hvem dør?“ Og da der svares, vender han det pjuskede Hoved mod den Indtrædende, mens Haandklædet rubber og gnubber i det røde Ansigts Flader og Kroge:

„Naa, hvordan gik det saa i Aften? Jeg saa jo nu og da Deres Ansigt bag Tremmerne inde i „Buret“, og saa maa jo Børnene være pænt artige, naar deres Far er i Nærheden. Ja, jeg spillede for *Dem* iaften, saa holder jeg mig selv i Tømme, som det hedder saa smukt. Om det er ligesaa godt, som det er smukt, ved De bedre end jeg. — Puh, undskyld!“ afbryder han sig selv. „Jeg maa lufte og dufte Kroppen en Smule ovenpaa Anstrængelserne. Værsgod og sid ned og tag et Æble.“

Johannes Poulsen har kastet Badekaaben og gaar nøgen omkring i Værelset, douchende sig over Hoved og Krop i alle fire Verdenshjørner:

„Ah!“ pruster han, mens han ryster sig velbehagelig som en Hund efter Vandgangen. „Det gjorde godt. Kan De lide den Parfume?“ ler han og sender en Støvregn fra Flakonen over Hovedet paa den Besøgende. „De kan faa den paa Apoteket paa Østergade, blot De forlanger den Blanding, Johannes Poulsen bruger. Det lyder af Fritz Jürgensen, men Recepten er min egen Opfindelse. — Aa, saadan en ren Krop,“ udbryder han lettet, „det minder mig altid om Barndom og Ny Kongensgade, naar vi Børn blev vasket og skrubbet i alle Ender og Kanter og fik rent paa, der duftede af Sol og Vind. Lugt, det er det, man husker bedst, naar man forlængst har glemt hende selv. Lugt gaar nemlig paa Nerverne og de er fintfølende og sejglivede. Har De aldrig lagt Mær-

ke til, at Kvinder af samme Familie lugter ens. Derfor siger jeg: „Snus til Svigermor, før du gifter dig!“

Han gør et Par Knæbøjninger og Sving med Arme og Ben, opdager Luthen, gaar hen og pakker den ud af Kassen:

„Mor siger altid, at det er alle de Kødspiser, der forpester Atmosfæren omkring Mennesker, saa de kommer til at dufte af Hud og Gab som Rovdyr. Nej, Køer og Heste, de dufter! Kan De huske, naar De som Dreng sad paa Bukken ved Siden af Kusken og hørte Hestene puste og prutte — dét var rene Sager! Det minder mig igen om en af mine Lærere i Skolen. Han plejede at sige: „Æblet falder ikke langt fra Stammen og Pæren ikke langt fra Hesten.“ Han var Lærer i Matematik. Det er det eneste, jeg har lært af ham. Nej — spis Æbler og Bananer, det er sund Menneskeføde og giver Duft og ikke Lugt. — Ligesom Aberne, siger De? Naa, ja — ingen Regel uden Undtagelse, de er ogsaa de uappetitligste Dyr og de ondsksfuldste imod hverandre, fordi de ligner os Mennesker mest.“

Johannes Poulsen staar nu midt ude paa Gulvet med Luthen i sin Haand. Han har ligesom kærtegnende bøjet sit Ansigt over Instrumentet, idet han anslaar et Par summende Akkorder.

„Jeg maa prøve den til iaften,“ siger han med et fjernt Udtryk i de underlig bekymrede Øjne. „Jeg kan mærke paa Stemningen, at det trækker op til Regn.“
... Plim-Plum ... Plim-Plum ...

Som han staar dèr, ude midt paa Gulvet, skulde han foreviges. „Skuespilleren“ skulde Statuen hedde slet og

ret: Kunstneren og Figuren — Individ og Type — samlet i ét. Den fuldendt skønne Kropp Linier, Buer og Flader mødes i aandfuldt betonet Harmoni med Luthen, der hviler ømt mod det hvælvede Bryst, støttet af venstre Haand, som danner Tonen, og med højre Albue løftet i Ansigtshøjde, mens Haanden griber i Strengene. Hovedet er svagt bøjet, med Øret ind mod Instrumentet, i en fortrolig Lytten — over de anspændt følsomme Træk og de tungt løftede Bryn svæver Skyggen af et Smil. Kroppen er i rolig afstemt Ligevægt, det højre Ben let løftet af Foden, hvis Tær støtter det svagt bøjede Knæ. — *Narren i Helligtrekongers Aften!* — Og da man nævner dette for ham, smiler han med sit elskeligt beskedne Smil, hvori der blinker et Glimt af Galgenhumor, og idet han slutter Stemningen med en dybt summende Akkord og forsigtig lægger Luthen i Kassen, siger han:

„Jeg kommer til at tænke paa den baade morsomme og mærkelige Provst Fenger, der engang sagde fra Prækestolen: „Næste Søndag præker Pastor Hornbeck — han er osse go’!“ Jeg lavede ham nemlig dør i Stykket, da Malvolio er puttet i Hullet, og jeg staar i Skjul udenfor og messer en lang Historie til Synderen nede i Kælderen. Man kan jo ikke bedømme sig selv som Part i Sagen, men maaske var Narren, som De nævner, „osse go’.“ Ok Gud ja — hvor ofte hænder det, at noget lykkes for En, og hvor meget skal der saa ikke til! Kroppen i Orden, Pæren i Orden, Følelsen i Kontakt med Forstanden, de ydre Omstændigheder i Balance med de indre, Rollen i Samklang med det øjeblikkelige Stem-

ningsoverskud, som kaldes Inspiration — eller Inflammation i Sjælen, som jeg tror den gamle Cicero kalder det. Og saa endelig først og sidst det lille hemmelighedsfulde X af medfødt Natur og Aand, der kaldes Talent. Ak ja! Og saa ikke at forglemme Publikums Latterbrøl eller Taarestrømme og Pressens tyrkiske Musik af Basuner, Trompeter og snøvlende Træblæsere plus baade den store og den lille Tromme!“

Johannes Poulsen er nu saa smaat begyndt at krybe i Klæderne. Han staar og spænder Knæbukserne over den blaa Skjorte, der er til at trække paa som en Jakke. Saa slaar han den hvide Flip om Halsen og slynger Slipset i hurtige Sving op og ned:

„Men alt det dør gælder jo ikke alene os Skuespillere. Se paa Digterne. Et Par Stykker, der kan gaa, en enkelt Bog, der kan staa, en 5—6 Digte, der holdes oppe ved Hjælp af Musiken. Tag Oehlenschläger. Som vores Dansklærer sagde til Forfærdelse for hele Klassen: „Alt det, der dur af ham, kan rummes i et lille Bind saa stort som saa,“ — og saa viste han med Tommeltot og Pegefinger et Bind paa Tykkelse med Rollen her. — *Sankt Hansaftens-Spil*, siger De? Pragtfuldt! Og *Aladdin* ogsaa videre — ogsaa videre — selvfølgelig! Læreren var en gammel Høne. Saa De mig som Aladdin — dør var jeg Sørenme ikke „osse go“! Eller en anden af mine store Kanoner, Per Gynt. Jeg var alt for fin i Tøjet i begge Stykkerne, vasket og nystrøget, saa bliver alt det andet ogsaa for fint. Per Gynt, han skal spilles med rødt Haar og Gavtyvefjæs som Bjørn Bjørnson i hans yngre Dage med alle hans Gavtyvehistorier fulde af

fri Fantasi med Løgn og Omkostninger. *Per Gynt*, og saa naturligvis *Vildanden*, det er hele Ibsen. Alt det andet er jo slet ikke noget, der skal ses, det kan højt regnet læses. For Ibsen var jo slet ikke født Dramatiker. Han interesserede sig ikke nær saa meget for Situationen som for Diskussionen. Og naar saa de Spørgsmaal, der var oppe i Tiden, var gennemdiskuteret og drøvtygget, saa var der ikke meget mere Kød paa det Skelet. Nej, Shakespeare, Molière, Holberg, Schiller, Strindberg, dét er noget for os Skuespillere at sætte Tænderne i — Kød af vores Kød og Blod af vores Blod, vild Natur.“

Johannes Poulsen er begyndt med Ansigtet tæt ind mod Bordspejlet at efterspore Sminkeresterne i Øje-, Næse- og Ørekroge:

„Hjalmar Ekdal, spørger De? Efter Far, nej Tak! Jeg tør ikke. Jeg er af Naturen hundeanst, navnlig for Gengangere. Naar den Tid kommer, og det gør den jo nok, hvis jeg bliver tilstrækkelig fed og tilstrækkelig gammel og skal udfylde Onkel Olafs Vom med samt de Langskaftede og Hejrefjeren i Toppen af Knolden som Tobias Hikke — Huha! Naar han tog den lille Djævlefløjte op af den Sæk, som han havde til Bukselomme, og spillede til min Sang, mens hans Hode med de blodskudte Tyreøjne fulgte med i lurende Taktbevægelser, og de vidunderlig musikalske Fingre ligesom lokkede Tonerne frem af Hullerne —! Eller naar han som en fantastisk Gambrinus med opkrattet Bør og nedfalden Kravestøvle og med Fjæset dampende rødt af Druk og Brunst og Skæg og Ballade trampede frem mod Rampen, brølende som en Tyr i Ko-Nød: „Jeg vil

Narren i »Helligtrekongers Aften«.

ha' Elskov!“ — dét var min Salighed *dæmonisk!* Jeg maatte altid tænke paa Rottefængerens fra Hameln. Ja, Tak — det véd jeg, Molvik er ogsaa *dæmonisk*. Men der er bare det aber dabej, at det er Ibsen, der er Molvik, og Ibsen er sku *dæmonisk* i *Vildanden*, djævelsk, diabolisk, *dæmonisk* mod sig selv i alle Figurerne, som han har forpuppet sig i, og som han pisker anonymt ligesom Kierkegaard pisker sig selv i sine. Flagellanter er de jo begge to. Hvad er Hjalmar Ekdal andet end *Digteren* med Fløjelsjakke, Flagreslips og Lokkehaaret som Mand og Fader og „Opfinder“ og Fantast, der gaar paa Jagt i Fantasiens Skove paa Mørkeloftet med de tamme Høns og Kaniner, der forestiller vilde Ur-fugle og Bjørne, hele det gamle Teater i Teatret, Fandens til Perspektiv! Eller Gregers Werle, Samfundsreformatoren Ibsen fra Dukkehjemmet, der gik amok i Kvindefrigørelsen og den Slags Utopier. Da der engang var Tale om mig i Gregers Werles Rolle, saa tænkte jeg paa at spille ham ud fra Mefistofeles Ord — bare i omvendt Orden: „Ein Theil von jener Kraft, die stets das Gute will und stets das Böse schafft.“ — Eller Relling, Menneskelægen Ibsen, der kynisk vivisekerer sine Forsøgskaniner i Livsløgnens Laboratorium! Nej, selvfølgelig spiller Kunstneren i al sin sammensatte og modstridende Natur med i det altsammen og i dem allesammen — ellers var han jo sletikke Kunstner. Er Shakespeare ikke personlig med i Hamlet? Og Jeppe — er det Jeppe eller er det ikke Jeppe? Det er hverken Jeppe eller ikke Jeppe. Det er ikke et eller andet tilfældigt Eksemplar af en forhutlet og fordrukken Bonde, der kommer ding-

lende henad Landevejen, og som Holberg snapshotter med sit Kamera. Det er Holberg, der er krøbet i Jeppe Ham — *hans Syn, hans Aand, hans Fantasi, kortsagt hans Geni*. Dét Jeppe siger, det er jo ikke dét, han har sagt, men det, Holberg siger, han *kunde* have sagt. Det er Kunstens ABC — Forskellen paa Kunst og Haandværk, Fantasi og Virkelighed, Original og Kopi. Og naar jeg spiller Jeppe, saa er det Johannes Poulsen, der er krøbet i Holbergs Jeppe Ham. Nu er det *mig*, der har Ordet. „Værsartig, mine Damer og Herrer, og træd indenfor. Entréen er gratis for de Kritikere, der har glemt Hovedet hjemme!“

Johannes Poulsen puster dybt og langt ud af Varme og Ivrigheid. Saa siger han:

„Selvfølgelig! Det er Holberg, der er bag og over og under det altsammen og i dem allesammen: Adel og Gejstlighed, Militær og Øvrighed, Borger og Bonde — Snobberiet, Snerperiet, Juristeriet, Kvaksalveriet, Videnskaberiets Erasmusser, Politikens Kandestøbere og Kritikens Rosiflengiusser — hele det menneskelige Menageri, belyst af hans revolutionære Gemyt og revolterende Aand! Kunsten er jo i kort Begreb at skabe Liv af Fantasien, Trolldanden, der tryller Fugle ud af Luften og skaber et Menneske af en Replik. Og derfor er Kunsten i Familie med det guddommelige gennem den første Skulptør, der tog en Klump Ler og skabte det første Menneske til Liv ved at puste sin Aand i hans Næse — og Eva ved at trylle lidt med Adams Ribben. Hvad sagde ikke ogsaa Heine, da Goldschmidt præsenterede sig som „eine Art Poet“. — „Eine Art? Man ist

Poet, oder man ist es nicht.“ Er der ikke noget i Juraen, der hedder *in solidum*, en for alle og alle for en? Solidarisk, det er netop det, Kunstneren er i Forhold til sine Skikkelser, ellers bliver det jo Objektivitet med Saglighed og Faglighed, dette Misfoster af Videnskab og Kunst, der kaldes Psykologi. Og jo mere sammensat en Kunstner er, des flere Skikkelser er der jo indeni ham, og desmere for Fantasien at spille paa. De usammensatte, det er Haakon i *Kongsemnerne*. Det er de lykkelige. Vi andre er Skulerne. Kan alt detteher siges bedre — og med lidt færre Ord end jeg har brugt til det samme:

„At leve er Krig med Trolde
i Hjertets og Hjernens Hvælv.
At digte — det er at holde
Dommedag over sig selv.“

Johannes Poulsen gaar hen og stænker lidt Vand paa de røde Roser, der ligger med sænkede Hoveder i Vindueskarmen. Saa fortsætter han derhenne fra:

„Og saa fik de kloge Hoveder dengang, med Georg og Edvard i Spidsen, ikke andet og mere ud af *Vildanden*, end at det var et ligegyldigt Stykke om smaa og uinteressante Karikaturer af Mennesker. Sikke noget forbandet Fruentimmersludder. Ibsens Karikaturer, det er jo Karakterer med Vrangen vendt udad, Helte som Narre eller Narre som Helte, set i Hulspejl i Forkortning som Dværge eller i Forlængelse som Kæmper. Karikatur, det er ikke Johannes Poulsen med en skæv Rødspætteflab eller I. C. Christensen med en Ræv bag Øret. Karikatur, det er Goya og Daumier eller herhjemme

Marstrand og Willumsen. Tænk paa Marstrands Tegning af Kierkegaard eller Willumsens af Gustav Philipsen — det er Tragikomik med Perspektiv af Dæmoni.“

Han gaar hen og snapper det sidste Æble af Skaalen. Saa ler han med sin ubeherskede Drengelatter:

„Jeg tager det sidste, som jeg før tog den sidste af Deres Kager. Der bliver altid noget tilbage, som de beskedne levner. Det beholder jeg for min egen skæve Mund i Livet og i Kunsten. — Kunst!“ vrænger han med en betyngtet Grimasse, „Dét, vi laver af Kunst her paa Teatret, det er jo stort set ikke andet end et Spejl-billede af *Tiden*. Se de sidste hundrede Aars Kunst i Længdesnit gennem Generationerne. Hertz, det er *Kong Renés Datter*, Uskyldstilstanden i Elskovens Paradis før Syndefaldet, repræsenteret af Michael Wiehe og Fru Heiberg. Ibsen, det er *Skærsilden* med Kvindens Frigørelse som tænkende Individ med uindskrænket Talefrihed i Dukkehjemmet og frigjort Figenblad og med Far og Fru Hennings i Hovedrollerne. Og saa til Slut Strindberg: Helvede med Døden og Djæveln og med Bodil og Reumert som Partnere i dance makabren. — Nej, Shakespeare, det er baade *Tiden* og *Livet* med Resonans langt ind i Evigheden. For *Tiden* bliver gammel med *Tiden*, men *Livet* er evig ungt. Hans Kunst er til for sin egen Skyld og ikke for nogen andens — hverken for Gud eller Djævlens — ligesom Naturen og *Livet*, som den er Barn af. Bare ikke noget med Samfund og Moral og den Slags Teolosji. „Vogelfrei“, som Heine sagde. Derfor er ogsaa alt dét med Tradition i Strid med Kunstens Natur, det maa jeg bekende, der

fra Fødslen er belastet med Tradition og aldrig nogen-
 sinde er blevet helt mig selv. Tradition i Kunst — det
 gaar Krebsgang og ender i Reaktion. Jeg maa tænke
 paa min gamle Ven Rebslageren paa Langeland. Han
 sagde en Dag: „Jeg har gaaet Jorden to Gange rundt —
 baglæns.“ *Vi er mange Rebslagere herhjemme.* Nej,
 Kunst er Natur, omskabt i Fantasi, og Fantasien har
 lært Naturen Kunsten af: selv at skabe *Liv, Liv, Liv* —
 med lige Ret for alt og alle, ondt og godt, stort og
 smaat, blot videre, videre, ikke baglæns! Men Naturen
 er en General Langsom, den var Millioner af Aartusinder
 eller Aartusinder af Millioner om at faa os kravlet
 ned af Træerne, derfor tog Kunsten fat med sin Fantasi
 for at faa lidt Gang i Støvlerne — at faa os til at
 blive Mennesker. Naturen gaar forsigtig Skridt for
 Skridt og lægger omhyggelig Sten paa Sten ligesom
 Videnskaben, men Fantasien er endnu mere frugtbar
 end Naturen, den yngler med ufattelig Ødselhed og
 Hurtighed og rejser Slottet paa en Nat. Oehlenschläger
 og H. C. Andersen, de havde Fantasi, de skabte Liv.
 Men Tankekunst, den er gold, baade i Musik, Poesi,
 Maleri og i Skuespilkunsten med. Fantasien opdager
 nyt Land, Tanken dyrker kun Jorden op. Det er dét,
 Oehlenschläger sigter til med „Nattens Grubler, der
 flittig grunder“ i Modsætning til Fantasien, der finder
 „med Lethed, ved et Under“.

Johannes Poulsen er begyndt at lægge Skilning. Han
 sidder med det pjuskede Hoved bøjet fremover og træk-
 ker Linjen snorlige som efter en Lineal. Lader saa
 Haanden glide glattende efter Kammen og fortsætter:

„Tænk blot paa Paludan-Müller og Kierkegaard og Ibsen. Dèr sad de hele deres Liv indemuret i deres Munkeceller og pressede deres fortænkte Pærer, fordi de var ude af Stand til at „realisere det Almene“, men der kom ikke noget Liv ud af den Citron. Og da de havde presset sig selv for den sidste Draabe, saa lagde de sig til at dø og saá, at Livet var gaaet deres lukkede Dør forbi, mens de sad og grublede over det. Sikken et Perspektiv, det er jo indre Mission. — Se nu Paludan-Müller med „Kunsten kom med Døden ind i Livet“ eller Ibsen med „Naar vi døde vaagner“ eller Kierkegaard, der kresede som en hæls Natteravn om Døden hele sit Liv! Nej, maa jeg saa bede om gamle Grundtvig, der sang: „Kommer hid I Piger smaa“, lige til han højt op mod de 90 højst ugerne opgav Aanden i Besiddelse af sin fulde Produktivitet. Eller hans Efterfølger Bjørnson! Det var en anden Ka'l end den gamle Dovregubbe, der blev ved med at køre i Ring i Problemet Ægteskabet som i en Labyrint, han ikke kunde finde ud af, hverken bogstavelig eller figurlig. Saa tog Holberg mere muntert paa Kvinden som den Pebersvend han var. „Ak, min Hjerte, sig dog for min Skyld, at Jorden er flak!“ dét er Kvindepsykologi, ramt lige midt i Prikken — og Mandfolket, der med god Samvittighed og fladtrykt Overbevisning hopper i Brudesengen! Som gamle Lessing siger, den eneste der har forstaaet sig paa Teater før mig — og saa maa De gerne beholde Deres Stanislavskier og Tummelumskier — „Kunst und Natur, sei eines nur“, som der staar over hans Teater nede i Berlin. — „Skærp Skræp!“ skulde der staa over Prosceniet

her i Holbergs saakaldte Hus og ikke det sølle vage og svage „Ej blot til Lyst“, som en snedig gammel Prokurator fik Lov til at sætte som Motto for vores Kunst, saa Holbergs hvasse Vid kunde blive overdøvet af traditionelle Klovnløjer og Abekattestreger for ikke at virke forstoppende paa Bedsteborgereskabets Fornøjelse og Fordøjelse — Motto: For Folket er det værste ikke for skidt!“

Johannes Poulsen er nu naaet til det sidste Led i Toilettet: at rense Negle. Denne Operation foretages med en saa koncentreret Energi, at det føles, som om Tiden staar stille for ham. Selv Munden staar stille. Men da endelig Operationen er lykkelig overstaaet, kaster han sig paany ud i Talestrømmen med en Fart, som gjaldt det hurtigst mulig at indhente det forsømte:

„Men var det ikke Bjørnson, vi kom fra? *Ja, vi elsker* —! Sikken en Opsang til Livet, baade Optakt og Omkvæd! Smager det af Vilhelm Andersen? Naa, ja — de er Lyskastere begge to, i Modsætning til alle Kunstens Sortekunstnere. Nej, det rigtige, det *har* min gamle Ven og Broder i Kunsten, Shakespearsen, som Fru Boye titulerer ham i Niels Lyhne — han sagde ikke som en gammel udkrevet Digter engang sagde til mig: „Dengang jeg kunde, da kunde jeg ikke — og nu, da jeg kan, saa kan jeg ikke.“ Shakespeare, han kunde! For hos ham er der baade lyst og mørkt, sundt og sygt, ondt og godt — det ruller rundt som vi allesammen gør det her paa Kloden, skinner Solen paa den ene Side, saa er der mørkt paa den anden. Ok, Gud ja — man har bare at springe paa, mens Karrusellen gaar, og det er Ens

Tur at køre en Omgang. Vørsartig, mine Damer og Her-
rer, nu er det Deres Tur — de der *har* kørt, bedes for-
lade Scenen. Nej, bare køre paa Rutinen og holde fast
paa Traditionerne, saa gaar det nemmest og billigst.
Publikum vil nok have den nye Vin, men den skal
hældes paa de gamle Læderflasker. Vi havde en Barber
og Frisør nede i Skindergade, som vi unge ved Teatret
brugte, naar Polkahaaret skulde have en Gang Krøl.
Han elskede, som alle Barberer lige fra ham i Sevilla,
Teatret og Skuespillerne, og han endte gerne sit Fore-
drag, mens han svingede Krøllejernet: „Der er to Ting,
Hr. . . som alle unge Skuespillere bør holde i Hævd
og Ære: Traderation og Petitfølelse.“ —

Johannes Poulsen staar nu fuldt paaklædt, Klokken
er over Midnat. Den bløde Hat sidder let paa Snur,
Frakken med Pelskraven hænger løst over det graa Jak-
kesæt. Han pakker omhyggelig Luthen ind i et Tæppe,
for at ikke den fugtige Natteluft skal „slaa sig paa Hal-
sen“.

„Godnat — Godnat!“ vinker han til Paaklæderen.
„Saa gik vi. — Jeg kører Dem hjem,“ siger han, idet
han aabner Døren ud til Gangen. „Jo, selvfølgelig —
den Smule Omvej over Frederiksberg. — Aa, vent et
Øjeblik —“ han farer ind igen og kommer leende ud
med den største af Blomsterbuketterne fra Vindueskar-
men. „Den forærer jeg min Vens Kone, hun holder
Fødselsdag idag. Flot, ikke? Jeg har ladet Papiret blive
udenom. Dina Schuldt, hvabehar? Man er vel nok en
Poulsen.“

Ned ad Trapperne gaar det i flyvende Fart. Idet han

passerer Portnerlogen, stikkes der ham et Par Breve ud, som han putter i Lommen. „Jeg er et Bæst til at svare, det ved De selv af Erfaring. Og de, der ikke ved det, skal nok lære at forstaa det.“ Og idet han med sin uimodstaaelig frække Gøglerlatter slaar sig paa Lommen, hvor Brevene ligger godt gemt og glemmt, tilføjer han: „Tout pardonner, c'est tout comprendre!“

Da han kommer ud paa Torvet, tager han Hatten af og lader den fine Støvregn douche sit Ansigt. Det er varmt og rødt, irriteret efter Spillet, Sminkningen og Afsminkningen. Han gaar hurtig hen til Vognen, lægger Instrumentkassen paa Bagsædet, omstændelig indrullet som et Svøbelsesbarn med Hatten og Blomsterne ovenpaa:

„Vørsartig, min Herre, stig paa. — Se derhenne i Kælderen paa Hjørnet, dør sad de dengang efter Teater-tid og druknede deres Pengesorger og andet Djævelskab som de fattige og uglesete Aktører, de var. Nu kører vi til Fest i egen Bil som de kongelig ansatte Snobber, vi er — baade opad og nedad. Men hvad — Publikum snobber saa til Gengæld for os, baade dét opefter og dét nedefter, saa det kan gaa lige o-p op.“

Vognen er nu i Gang. Idet han i et blødt Sving drejer ind i Østergade, siger han med et Hovedkast:

„I Huset dør havde Fars Tante Andrea sin Beværtning, og hos hende kom Far i Huset, da Postbud Poulsen ikke havde Raad til at holde Drengen hjemme — man behøver ikke at grave mange Spadestik i de fine Familier for at naa Bunden. — Saa, for tusind Djævla!“ brøler han, idet han bremses haardt op. „Dør render den

lille Høne ud paa Kørebanen, hun skal møde ham Kalorius derovre og er i Løbetiden — Skroget! Men det staalsætter Nerverne og giver hurtig Reaktionsevne. Dejligt at køre om Natten med fri Bane, selv om der nu og da gaar en Høne i Løbet. Far selv ved Rattet selvfølgelig, ellers er en Biltur jo en Gumpetur som ved Brøndkuren i den gamle Kongens Have. Men saadan som nu, det er Bevægelse, en Slags Glideflugt paa Vingerne ligesom Flyvning, eller i strakt Karrière i Spidsen for et Kavaleriregiment — ak, ja, det var min Ungdomsdrøm. — Se derovre paa Hjørnet, dør boede Michael Wiehes Svigerforældre. Naar Wiehe kom fra Teatret opad Lille Kongensgade — fortalte Far — rank og taus inde paa Fortovet og Høedt intrigerende og diskuterende med sig selv ude i Rendestenen for at have Plads for sine Instruktioner, saa gik de op og hentede den lille runde og søde Fru Wiehe og fulgtes saa alle tre dør ned i Niels Hemmingsensgade, hvor Fru Wiehe serverede Thevand og tre Stykker belagt, mens Høedt snakkede dem sønder og sammen ligesom jeg om Kunst og Filosofi og Politik og Fanden og hans Pumpestok. Aa, Herregud — jeg har selv været deroppe og set Lejligheden, den var ikke fyrstelig som min, 4 Værelser med et sort Køkken og Das i Gaarden, men altsammen med Hjertet paa det rette Sted. — Og se derovre ved Siden af Domhuset i et smukt gammelt Hus, dør gik Kierkegaard ved denne Tid for oprullede Gardiner op og ned i de store, tomme Stuer og skrev sine Indfald ned paa Borde og Pulte, eller han legede „komme Fremmede“ med sig selv i Kjole og Hvidt, konverserende og

diskuterende med usynlige Gæster af begge Køn. Var han ikke ogsaa, som alle vi andre i Kunsten, noget af en Skuespiller, der dækker sig bag Pseudonymitetens Maske i en Bunke Roller — en Tusindkunstner af en Mystifikator, en Taskenspiller af en Gegenschreiber og en ukristelig Dæmoniker af en kristelig Antikrist, alt sammen bundende i et ulykkeligt forvokset Gemyt. Er der ikke nogen Lighed mellem ham, Høedt og Bang? Der spøgede en Hamlet og en Skuespiller i dem alle tre — uden den Krop, der *skal til*. Hamlet — Ophelia, Kierkegaard — Regine Olsen: „Gaa i Kloster, hvorfor vil du føde Syndere til Verden!“ — Siger De „det glade Vanvid“, det er haarde Ord. Men al fri Fantasi er jo i dybeste Forstand netop det *glade* Vanvid, blot med det aber dabej, at der undertiden er Metode i Galskaben. Og er man mislykket som Skuespiller, saa har man den Udvej at blive Instruktør eller Kritiker og sige os andre, hvordan det *ikke* skal laves. — Derinde i Gaarden, dør laa en lille Snask, „Blomsten“, hvor vi unge spiste Østers med Smør og ristet Brød og det hele for halvanden Krone Dusinet. Sagde De Løgn? Dør ser De — taler man Sandhed, saa bliver man heller ikke troet. — Og saa kørte man gennem Voldporten og over Broen, hvorfra Løjtnant v. Buddinge fiskede de fede Aal i Stadsgraven — lige netop her — bum! Og naar Klokken slog 12 paa Regensens Ur, saa gik Vagten ud og lagde Portnøglen i Vinduet hos vores allesammens Landsfader paa Amalienborg, hvis han da ikke var i et nødvendigt Ærinde paa Toldbodvejen, den brave gamle Dannemand! — Men her ud ad Vesterbro sjokkede

Rahbek i buldrende Mørke med Regnen silende gennem de utætte Skaftestøvler — med Lygte paa Maven og den elskede „Olsen“ paa Hjernen ud til Bakkehuset, hvor Kamma sad ved et Tællelys med Hul i Taget — Tegltaget altsaa — og lavede Papæsker eller spruttede platoniske Kærlighedsbreve ned med Gaasepen til gamle Molbeck, Far til ham med *Ambrosius*, som Far holdt over Daaben, og som ogsaa jeg lagde Navn til. Rahbek, han gik jo bogstavelig talt fra Bakkehuset til Teatret — Tur og Retur hele sit Liv — figurlig talt ogsaa. Han var jo saadan en Slags Kulturmellemand for sin Tid mellem Litteraturen og Teatret, Oehlenschläger og Holberg, dansk Kulturs Bærepiller — derfor sidder de ogsaa fredelig bænket sammen ude paa Torvet midt i Navlen af Kongens København. De var jo ogsaa hver for sig et Par Naturens muntre Sønner, som de danske er det, Holberg med sin Henrik, Oehlenschläger med sin Aladdin. Den ene Realist, den anden Romantiker — Sludder og Vrøvl! Det er jo altsammen Udtryk for et og det samme, som jeg har sagt det 117 Gange nu iaften og nu siger det 3 Gange til for at runde det af til 120: *Liv, Liv, Liv!*“

Som man sidder dør i Vognen tæt op ad ham, mærker man hans friske Aande og de lidt vel rigelige Spypartikler, der følger i Kølvandet af Ordet *Liv, Liv, Liv* og stænker En med Skumsprøjtet lige ind i Synet. Saa løfter han sit Ansigt, suger den renvaskede Luft dybt til sig og støder den fra sig med et højt Prust:

„Ah! Godt at de Volde faldt, som lukkede Alle inde og ude fra alt! Det var G. B. der besørgede det. Lu-

cifer kaldte han sig engang med et dæmonisk Smil til Skræk og Advarsel for alle af gode Grunde sædelige Gammeljomfruer af begge Køn. Ja, en Lysbringer var han i Danmark og ikke nogen fremmed Djævel, som det gjaldt om at ekspatriere. Jeg foreslog ham i sin Tid til Æresboligen paa Gamle Carlsberg. Høfding fik Boligen. Æren var reddet. Det var lige til Øllet.“

Han ler højt op i Luften og løfter overgivent den venstre Haand fra Rattet med en fyrstelig Gebærde:

„Naar jeg saa engang abdicerer fra det Kongelige, bedækket med de festligste Papirblomster fra Pressens gamle Herbarium, baade „Løvens Klo“ og „Renaissance-skikkelsen“ og „Fingeren paa Tidens Puls“ — saa vil jeg købe mig et Hus ovre i Jylland med Hede, hvor det dufter af Lynghonning, og en Aa, der blinker af „Opgængere“ paa lad os sige af uhørt Størrelse, eller de smaa lækre Bækørreder paa 2—3 Pund pro persona. Saadan en Sommermorgen ved 4—5 Tiden — eller for at være paa den sikre Side en 8—9 Stykker — med Fiskekurven i Rem over Skulderen, min Hardy-Stang, bøjelig som den tusindaarige Klinge, jeg krydsede med en Emir i Damaskus, olieret Silkeline, rødkroppet Flue og de andre Grejer plus en velspækket Frokostpakke til mig og Pussy — for Pussy, min elskede Vovse maa jeg have med. Og saa forsigtig ned til Aaen. Finde et Sted, hvor min velkendte Sporsans siger mig, at der staar en Opgænger paa en 10—12 engelske Pund mindst bag en Sten og lurar i Vandskorpen. 3 Blindkast. Med det fjerde driver Fluene omkring Stenen, Opgængereren paa Fluene — haps! Jeg op og ned ad Aaen med Kalo-

rius i en Snes Minutter, indtil den er kørt træt og bringes til Nettet. 16 Pund, min Salighed! Potz Donner und Granaten!“

Johannes Poulsen sætter overgivent fuld Gas paa og *flyver* i nogle Øjeblikke henover Vesterbrogades øde Asfalt. Saa fortsætter han med et lyksaligt Smil:

„Og saa Frokosten og den velfortjente Hvile. Vi strækker os paa Bredden, Pussy og jeg, og spiser med en Appetit som hele fire Jacob Leviner en Schabbesaften hos den Gamle. Og saa lægger Pussy sig i Fars Favntag og saa Godnat, Ole — for jeg snorkover som bekendt som en anden Napoleon, naarsomhelst og hvor somhelst jeg lægger mig. — Ak ja, Livet er skønt!“

Han holder igen et Øjeblik inde, fortabt i Erindrings Fjernsyn. Saa tager han atter fat for fuld Damp:

„Og saa til Sommer paa Valsen! Først paa Fodtur gennem Schweiz ad Axenstrasse „med Randslen paa Ryggen og Staven i Haand“. Over Flüelen, hvor der ligger en lille Wirtschaft ved Vejen med gemütlicher Aufenthalt, som der staar over Døren. Saa op ad Gotthardvejen, hvor jeg møder den lille sorte Gris, der triller gemytlig over Vejen, og Koen, der ringler med Bjælderne, mens den guffer og gumler det saftiggrønne Græs langs Vejkannten. Og de fire unge Fyre, der spiller Boccia og griner i vilden Sky, da en Kugle rammer min Støvlesnude, og raaber tre Gange „Hoch“ efter mig til Afsked. Og saa over Göschenen i Snefog og ned paa den anden Side „wo die Citronen blühen“. Venezia! „Jeg hører i Natten den vuggende Lyd af Venezias Vand“. Har De set det Billede af gamle Exner med den yndige unge Jomfru,

der sidder med et hvidt Sjal over Skuldrene og en stor Straahat og ligner Fru Heiberg, mens hun yndefuldt drejer Ansigtet mod Lysaabningen i den overbyggede Gondol, hvor man ser Gondolièren staa højt mod den blaa Himmel, vrikkende med sin Aare. Herligt! Dèr vil jeg gaa hen og staa nedenunder Verrocchios *Colleoni*, der „staar rejst i de bærende Bøjler“, og se, om det er sandt, som nogle onskabsfulde Mennesker siger, at jeg ligner den gamle Bandit. Og saa hen paa Markuspladsen og made de svirrende Duer, mens jeg ser Portia som Fru Heiberg, der har klædt sig om i Exners lukkede Gondol, stige i Land, hyllet i den sorte Silkekappe, der vifter til Side, for at vi kan se de smukke Ben, som hun ikke nænner at skjule for os — og gaa op i Dogepaladset til Forhør over sin gamle Stammefrønde Shylock! — Og dèr vil jeg bo paa det gamle Sted paa Riva degli Schiavoni, hvor jeg en Sommermorgen stak Hovedet ud af Vinduet og maatte knibe mig i Armen for at føle, om jeg som Jeppe var vaagen eller drømte! For hvem tror De kom skridende dernede imod mig langs Kanalen? Tintoretto! Min Salighed Tintoretto fra min Ungdoms *Renaissance* med den lysegraa, bredskyggede Hat, Slængkappe og bourgognerød Vest og guldknappet Chr. d. IV's Stok. Saadan skulde han males, den gamle Holger Harpenstreng, som han kom dèr i hans elskede Venezia med fyrstelig løftet Hoved, prustende som en Hingst gennem de udspilede Næsebor — med Kirken og Palæerne som Baggrund og de smaa buttede og pludrende Pigebørn paa Broerne over Kanalerne, vinkende med de sorte Sjalsspidses eller vif-

tende med de kokette Vifter ned til de forbiglidende Gondoler. Ikke af Krøyer i Regnfrakke fra Illum ved en Robaad paa Skagen — nej af Willumsen, der selv elsker Venedig og elsker at male derfra som vor anden Maler i det store Format, Marstrand. For ser De, min kære Herre og Broder i Kunsten, hvor vi alle er Jøder for Vorherre — Aand, Ynde, Ungdom, Flugt og Fart og Fut og Krudt, kortsagt *Fest!* Dét er Kunstens Alfa og Omega. Sørgefest maaske, men altid opløftende og oplivende, befriende og befrugtende, evig ungdommelig og guddommelig af Natur! *Heiter ist die Kunst!*“

Johannes Poulsen holder pludselig inde i en af sine saa overraskende, næsten hørlige Pauser, idet han fra Runddelen forsigtig svinger ind i Allégade, hvor de sidste formummede Efternølere fra „Lorry“ parvis sammenvoksede krydser Asfalten. Saa fortsætter han, i en lidt træt, ligesom modløs Tone:

„Men som en anden Prædiker har sagt det før mig:

„Tænk paa din Skaber i din Ungdoms Dage, før de onde Dage kommer, og de Aar nærmer sig, om hvilke du skal sige: Jeg har ikke Lyst til dem. For alt er Forfængelighed, Forfængeligheders Forfængelighed.“

Han har standset Vognen med et haardt Ryk:

„Ja, saa er vi der. Hvorfor Fanden tager De ikke med derud — De vil blive modtaget med aabne Arme af alle de yndige Smaadjævle fra Balletten. Nej, naturligvis — som en god Jøde skal De tidlig i Seng for at komme tidlig op og være lysvaagen før os andre Sysovere. Det er dét, der har irriteret Verden i de sidste 2000 Aar — *hinc illæ lacrymæ!*“

Johannes Poulsen rækker Haanden frem til sit saa varme og djærve Haandtryk. Saa siger han med et skælmsk Alvorssmil:

„Nu glemmer De ikke, hvad De lovede deroppe, at skrive om mig engang. Narren, Arlechino, Erik den Fjortende og saa ham fra iaften — de fire fortjener at overleve mig. For saadan som man spiller, naar man er bedst, saadan er man selv. The rest is silence!“

Han har sat Motoren i Gang. Og akkompagneret af dens utaalmodige Knurren kaster hans galgenkaade og sprælske Narrerøst sig ind i Melodiens dansende Rytmer:

„Det er lang Tid siden, Verden blev til:
Hej Hopsa, Hej Hopsa, i Regn og i Blæst —
Men det er det samme, her ender vort Spil —“

Saa svinger han ud med et højt *Farvel* —! Og er forsvundet ind i Natten...
